Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

DE OFFENTLIGE EXAMINER

I

METROPOLITANSKOLEN

I JUNI OG JULI 1874.

I. Kritiske Anmærkninger til Herodots 7de, 8de og 9de Bog af const. Lærer Dr. philos. J. V. Pingel.
II. Skoleefterretninger af Rector F. C. C. Birch.

KJØBENHAVN.

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ.

I.

KRITISKE ANMÆRKNINGER

TIL

HERODOTS 7DE, 8DE OG 9DE BOG

AF

J. V. PINGEL.

Da Metropolitanskolens Rector ifjor anmodede mig om at skrive en Afhandling, der kunde ledsage dette Aars Skoleefterretninger, ansaa jeg det saameget mere for min Pligt at efterkomme dette Ønske af min høitagtede Foresatte, som det efter min Mening er en smuk gammel Skik, der ikke bør falde bort, at de lærde Skolers Programmer foruden de sædvanlige Oplysninger om det forløbne Aars Arbeide ogsaa bringe et eller andet Bidrag til en af de Videnskaber, hvorfra Undervisningen henter sit Stof, og som altsaa ligge indenfor Skolens Kreds. Jeg havde allerede tidligere ved forskjellige Leiligheder og med forskjellige Formaal for Øie beskjæftiget mig nærmere med Herodots berømte historiske Værk og var da under Læsningen stødt paa flere Steder, der baade forekom mig at være forvanskede, saaledes som de foreligge i Udgaverne, og at kunne berigtiges med en ikke ringe Grad af Sandsynlighed. Jeg satte mig da for med Opmærksomheden særlig henvendt paa Textens Integritet at gjennemgaae de sidste Bøger, som danne en lille Helhed for sig, og at nedlægge Resultaterne af dette Arbeide i Metropolitanskolens Indbydelsesskrift for iaar. Herodot indtager baade ved sine Efterretningers næsten uudtømmelige Righoldighed og ved sin Fremstillings uforlignelige Klarhed og Ynde en saa fremragende Plads ikke blot mellem de græske, men ogsaa mellem samtlige

europæiske Historieskrivere, hvis Række han som bekjendt aabner, at det har en ganske egen Tillokkelse at studere hans Værk indtil de fineste Enkeltheder. Men hertil kommer endnu den Omstændighed, at Kritiken af dette Værk netop i den aller seneste Tid har faaet et fastere og paalideligere Grundlag, end den nogensinde tidligere har haft. Thi vel blev det florentinske Haandskrift, som af alle har bevaret Herodots Text i den reneste Skikkelse, allerede for henved 200 Aar siden opdaget og senere under de stærkeste Lovprisninger anvendt af Jacob Gronovius i hans Udgave af Herodot fra 1715. Men den Collation, som Gronovius havde foretaget, var ingenlunde udtømmende, og det er først ved H. Steins kritiske Udgave af Herodot (Berlin 1869—71), at vi have lært saavel dette som de øvrige Hovedhaandskrifters Læsemaader at kjende med den ønskelige Nøiagtighed. Foruden det omtalte florentinske Haandskrift (A i Steins kritiske Udgave) findes der nemlig i de italienske, franske, engelske og tydske Bibliotheker en stor Mængde Haandskrifter af Herodot, hvoraf nogle slutte sig temmelig nøie til A, medens andre, navnlig et romersk (R hos Stein) og et i Cambridge opbevaret (S hos Stein; Gaisford har meddelt dets samtlige Læsemaader), frembyde en afvigende og paa sine Steder rigtigere Text. Denne sidste Omstændighed har indtil den nyeste Tid fremkaldt den falske Forestilling, at her forelaa en ægte Overlevering fra Oldtiden, og at der tilkom disse Haandskrifters Vidnesbyrd et ganske særdeles Hensyn ved Fastsættelsen af Herodots Text. Det er væsentlig K. Abichts Fortjeneste at have godtgjort, at disse Haandskrifter ere stærkt interpolerede og altsaa af saare ringe Autoritet i Sammenligning med A. De synes at stamme fra en Recension af Herodots Text, som, rimeligvis i den ældre byzantinske Tid, er bleven foretagen af en eller anden Grammatiker, som ikke har besiddet bedre Hjælpemidler, end vi besidde i Haandskriftet A, men som med betydelig græsk Sprog-

kundskab og maaske endnu større Dristighed har forandret ethvert Sted, som ikke behagede ham*). Stein, som i sin tidligere Udgave med tydsk Commentar var en ivrig Beundrer af disse interpolerede Haandskrifters Læsemaader, har i sin store kritiske Udgave fuldstændig sluttet sig til Florentinerhaandskriftet; men det er gaaet ham som saa mange andre Convertiter, der efter Omvendelsen ere blevne altfor ivrige i den nye Tro. Med slavisk Ærbødighed hylder han den gamle Membran paa mangfoldige Steder, hvor Sproget og Sammenhængen burde have oplyst ham om, at Herodot ikke kan have skrevet saaledes, og ikke blot forkaster han ofte den rigtige Læsemaade, som andre Haandskrifter byde (thi at de have den ved rigtig Formodning snarere end ved Overlevering, kan dog ikke komme i Betragtning, naar den blot er rigtig), men han vrager ogsaa mangfoldige af de Textforbedringer, som skyldes de nyere Lærdes Bestræbelser. Til sin Undskyldning anfører han, at han har været ligesaa streng mod sine egne som mod fremmede Conjecturer, ret somom den rosværdige Selvfornægtelse, med hvilken han anviser sine egne næsten altid uheldige Forsøg en Plads under Texten, berettigede ham til ogsaa at forkaste saamange udmærkede og med Sandhedens sikreste Kriterier foreliggende Conjecturer, der skyldes Valckenaers, Wesselings, Reiskes, Schweighäusers, Bekkers eller Krügers Skarpsindighed og fine Sprogtakt. Steins store Udgave er altsaa som Textrecension betragtet et høist forfeilet Arbeide; men den er uundværlig som det Magasin, hvor de vigtigste Haandskrifters Læsemaader ere samlede og ordnede paa en let overskuelig Maade. Hans mindre Udgaver, af hvilke den 2den fra 1866 og 68 indeholder de Bøger, som vi her skulle beskjæftige os

---

*) Om Haandskrifterne findes udførlige Oplysninger i Steins Praefatio.

med, udmærke sig ved den samme utrættelige Flid og Omhyggelighed, og navnlig fortjener den historiske og archæologiske Del af Commentaren stor Ros ikke blot for den Lærdom, men ogsaa for den Smag og Skjønsomhed, hvormed den er udarbeidet; men Textkritiken er ligesaa uheldig som i den store Udgave, og den sproglige Side af Fortolkningen røber, at Forfatteren uagtet al anvendt Umage ikke kan overvinde de Hindringer, som Naturen har lagt ham i Veien paa dette Omraade. Det gjør mig ondt ikke at kunne dømme gunstigere om en Mand, der indenfor de ham anviste Grændser arbeider paa en saa anerkjendelsesværdig Maade, og som jeg selv skylder Tak for mangehaande Belæring. Foruden Stein har i den senere Tid den oyennævnte Abicht udgivet Herodots Text med kritisk Indledning (Leipzig 1869), og desuden har han leveret en Udgave med tydsk Commentar, som ogsaa foreligger i 2den Udgave (7de Bog 1873, 8de og 9de Bog 1874). Abichts Commentar er med Hensyn til det Historiske langt fattigere end Steins; derimod er hans Text ulige renere og den sproglige Fortolkning fri for saadanne grove Feil, som Stein kun altfor ofte gjør sig skyldig i. Men paa den anden Side skorter det ogsaa hos denne Udgiver paa en finere Opfattelse af det Sproglige og Stilistiske, mangen en Vanskelighed er enten overseet eller affærdiget paa en overfladisk Maade, og i Texten er der beholdt et ikke ringe Antal falske Læsemaader, som allerede ere berigtigede navnlig af Valckenaer og Krüger; endelig ere Abichts egne conjectural-kritiske Forsøg af rent underordnet Betydning. Til at omtale de ældre Udgaver finder jeg saameget mindre Anledning paa dette Sted, som jeg desangaaende kan henvise til en lærerig Afhandling af Abicht i 12te Bind af Tidskriftet Philologus. Men der er to Værker fra den nyeste Tid, som jeg ikke kan lade uomtalte, da de give Bidrag til Kritiken af Herodots Text. Det første er Madvigs Adversaria critica, som i første Bind p. 303 ff. indeholde

nogle faa, men tildels fortrinlige Conjecturer til denne Forfatter. Madvig angiver selv Grunden til deres ringe Antal; Herodot er nemlig en af de græske Forfattere, af hvilke denne eminente Kritiker hidtil ikke har haft Leilighed til at gjøre et mere dybtgaaende Studium. Men selv om dette heller ikke skulde skee i Fremtiden, vil Madvigs Værk alligevel udøve en mægtig Indflydelse ogsaa med Hensyn til Behandlingen af Herodots Text; thi Adversaria critica have hævet den hele conjecturalkritiske Virksomhed fra en famlende og usikker, om end ofte genial Dilettantismes Standpunkt til Rangen af en videnskabelig Disciplin med faste Principer og bestemt Methode. At dette endnu ikke erkjendes overalt i den filologiske Verden, og at det udmærkede Værk navnlig i det Land, hvor disse Studier tælle deres fleste Dyrkere, trods alle Lovprisninger ikke endnu har fundet den fulde og oprigtige Tilslutning, som det fortjener, er ligesaa naturligt, som at de platoniske Huleboere kun langsomt og modstræbende vænnede sig til det klare Dagslys, der saa skaanselløst tilintetgjorde deres kjære Skyggeverden. Det andet Værk fra den nyeste Tid, som jeg maa omtale, er den berømte hollandske Filolog Cobets Variae lectiones, der ifjor udkom i 2den Udgave, forøgede med et betydeligt Tillæg, hvori ogsaa en Mængde herodoteiske Steder ere behandlede. Blandt de opstillede Conjecturer ere nogle virkelig geniale og sprede Lys over forhen dunkle eller misforstaaede Steder; men det overveiende Antal gaaer i Overensstemmelse med den nyere hollandske Skoles lidt feltskærmæssige Yndlingsmethode ud paa at rense Texten ved at bortfjerne ethvert overflødigt Ord, en Operation, der hos en Forfatter som Herodot er endnu misligere end andensteds og utvivlsomt af Cobet ofte anvendes mod det Sunde og Ægte. Hvad nu endelig de Bemærkninger angaaer, som jeg i det Følgende skal tillade mig at fremsætte, saa ere de næsten uden Undtagelse knyttede til Steder, som jeg anseer for at være

forvanskede allerede i vort ældste Haandskrift, saaat de kun kunne restitueres ved Conjectur. Florentinerhaandskriftet A ansees for at være fra det 10de Aarhundrede, saaat det er skilt fra Herodots Tidsalder ved ligesaa langt et Mellemrum som det, der adskiller vor Tid fra det vestromerske Riges Undergang. Man skulde synes, at i et saa langt Tidsrum maatte en atter og atter afskreven Text med Nødvendighed undergaae en stor Mængde Forandringer. Ikke desmindre vil man rimeligvis finde, at jeg meget for ofte har erklæret det Overleverede for uægte, og at Fortolkningskunsten nok kunde hjælpe os ud over de paapegede Vanskeligheder. Paa dette Punkt troer jeg at befinde mig i en principiel Modsætning til Flertallet af Filologerne. Det forekommer mig, at det mod Sammenhængen og den sunde Fornuft Stridende, det sprogligt Umulige, det mod den skjønne Stils Love Oprørske, endnu trods saamange Generationers Arbeide indtager en uforholdsmæssig stor Plads i de gamle Forfatteres Værker, og fremdeles, at den saakaldte Fortolkningskunst, hvorved man tilslører, bortforklarer eller rationaliserer alt dette Absurde, er en hæslig Plet paa Filologien og en ægte Affødning af Sofisternes berygtede Kunst „at gjøre den svagere Sag til den stærkere". Det er maaske et nødvendigt Onde, at denne Kunst dyrkes og blomstrer i det praktiske Liv, for Skranken og i de politiske Debatter; men var det dog ikke paa Tiden, at den banlystes fra Videnskaben, selv om den der anvendes i god Tro? Alle vilde jo lee af en Gartner, som i sine Bede taalte Nelder og Mælkebøtter i den Tro, at de dog nok trods en noget afvigende Bygning vare Roser og Narcisser; men mon den store Mængde af Fortolkere bærer sig anderledes ad med det Ukrud, der skjæmmer de gamle Mesterværker? Mig forekommer det, at Kritiken her maa overtage den Plads, som Exegesen ikke kan hævde uden at blive et Vrængbillede af sig selv, og at det Absurde uden Skaansel maa afsløres og

stemples som saadant, selv om det ikke altid skulde lykkes at vinde det Ægte tilbage. Ifølge alt dette har jeg ingen synderlig Betænkelighed ved at have erklæret en stor Mængde hidtil godkjendte Steder for forvanskede. Derimod beklager jeg, at den fremrykkede Tid ikke tillader mig endnu engang at gjennemgaae hele Herodots Værk for yderligere at prøve, hvorvidt flere af mig med Tvivl fremsatte Conjecturer ere i Overensstemmelse med hans Stil og Sprogbrug. Ogsaa maa jeg beklage, at Tidens Korthed ikke har tilladt mig at gjennemgaae hele den herodoteiske Litteratur, som findes paa vore Bibliotheker. Navnlig gjør det mig ondt, at jeg kun gjennem Citater hos Wesseling, Schweighäuser og Krüger kjender Reiskes Conjecturer til Herodot.

7de Bog.

5. Linie 14 (i Steins mindre Udgave). Efter at have ladet Mardonios i direkt Tale opfordre Xerxes til at tage Hævn over Athenienserne for alt det Onde, de havde gjort Perserne, fortsætter Herodot: *οὗτος μὲν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρός, τούτου δὲ τοῦ λόγου παρενθήκην ποιεέσκετο τήνδε, ὡς ἡ Εὐρώπη περικαλλὴς χώρη καὶ δένδρεα παντοῖα φέρει κ. τ. ἑ.* Ordet *τιμωρός*, der forekommer meget hyppigt hos Herodot, men kun med Betydningerne „Hjælper“ og „Hævner“, volder Anstød, da ingen af disse Betydninger passer. Man har da tillagt det Betydningen „opfordrende til Hævn“; men en saadan Overgang i Betydningen anseer jeg for Herodots Vedkommende for umulig, og foreslaaer derfor, men rigtignok med megen Tvivl, at forandre det til *τοιοῦτος*.

6. 5. *τοῦτο μὲν — παρὰ τῶν Ἀλευαδέων ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπεκαλέοντο βασιλέα πᾶσαν προθυμίην παρεχόμενοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα —, τοῦτο δὲ Πεισιστρατιδέων οἱ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτῶν λόγων ἐχόμενοι τῶν καὶ οἱ Ἀλευάδαι, καὶ δή τι πρὸς τούτοισι ἔτι πλέον προσωρέγοντό οἱ· ἔχοντες Ὀνομάκριτον ἄνδρα Ἀθηναῖον χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου ἀναβεβήκεσαν, τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι.* Haandskrifterne C og P have et *γὰρ* indskudt efter *ἀναβεβήκεσαν*. Denne Læsemaade følge de fleste Udgivere og interpungere derfor efter *Μουσαίου*; men den er aabenbart interpoleret. Stein følger med Rette A, men indseer ikke, at *προσωρέγοντό οἱ· ἔχοντες* er et utaaleligt Asyndeton. *οἱ* maa skrives *οἳ* og er det relative Pronomen. *προσορέγομαι*, som kun forekommer her, svarer altsaa ganske til det ligeledes kun engang brugte *ἐπορέγομαι* i IX 34 og maa oversættes „de strakte sig endnu videre", „de gjorde endnu større Anstrengelser". At læse *προσωρέγοντό οἱ· οἳ ἔχοντες* vilde være utilraadeligt paa Grund af det ildelydende Sammenstød af *οἱ* og *οἳ*.

8. *α* 10. *ἐγὼ δὲ ἐπείτε παρέλαβον τὸν θρόνον τοῦτον, ἐφρόντιζον ὅκως μὴ λείψωμαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε.* Her er en aabenbar Accommodation (i den af Madvig Advers. crit. I. p. 52 udviklede Betydning) af et oprindeligt *φροντίζω* til *παρέλαβον*. Kongen har naturligvis ikke blot ved sin Tronbestigelse tænkt paa ikke at staae tilbage for sine Forgjængere, men det har været hans stadige Tanke ligetil denne Dag, da han meddeler sine Mænd den Beslutning, han har fattet, at drage mod Grækenland. Derfor siger han ogsaa strax efter: *φροντίζων δὲ εὑρίσκω.*

8. *β*. 11. *πρῶτα μὲν ἐς Σάρδις ἐλθόντες, ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ ἀπικόμενοι.* De 2 enstydige Participier *ἐλθόντες* og *ἀπικόμενοι* volde allerede Anstød, men endnu mere, at Kongen, der

i sin Harme opregner Atheniensernes skjændige Gjerninger, bruger et saa svagt Udtryk som, at de kom til Sardes. Der bør derfor maaske læses ἐς Σάρδις ἐσβαλόντες (smlg. VII. 1. 4. κεχαραγμένος τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδις ἐσβολήν). Reiske har foreslaaet ἀπισταμένῳ for ἀπικόμενοι; men denne Præsensform er lidet passende. Dionysios fra Halikarnassos, der citerer hele Talen (de vi dic. Demosth. 41 p. 1085), udelader ἀπικόμενοι.

10. α. 1. μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλῃσι οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἑλέσθαι. Uagtet Herodots bekjendte Forkjærlighed for den brede, omstændelige Udtryksmaade troer jeg dog ikke, at han til et Verbum har føiet dets eget Participium, naar ikke dette Participium har haft en særegen nærmere Bestemmelse; thi i VI. 30. har Bredov vistnok med Rette forandret Haandskrifternes ἤχθη ἀγόμενος til ἀνήχθη ἀγόμενος. En lignende Rettelse synes nødvendig paa vort Sted og anbefales ved VII. 16. α. 13. τοιουτέων προκειμενέων τῶν γνωμέων ὅτι τὴν σφαλερωτέρην σεωυτῷ καὶ Πέρσῃσι ἀναιρέο. Jeg foreslaaer altsaa ἀναιρεόμενον ἑλέσθαι.

18. 20. ποίεε δὲ οὕτω ὅκως τοῦ θεοῦ παραδιδόντος τῶν σῶν ἐνδεήσει μηδέν. Det bekjendte Udtryk ποιεῖν ὅπως (sørge for at) forekommer endnu 6 Gange hos Herodot (I. 8 og 209, V. 23, 36 og 109, IX. 91.), men aldrig med et indskudt οὕτως, og der vil vistnok intet Exempel kunne paavises paa denne Sprogbrug, i al Fald i den ældre græske Litteratur, da jo ὅπως her er et oprindeligt „hvorledes“ (Madv. Græsk Ordføiningslære § 123 Anm. 1). Hos Herodot forekommer οὕτω ὅκως 3 Gange, men med Betydningen „saaledes som“ (VIII. 143. ἀμυνεύμεθα οὕτω, ὅκως ἂν καὶ δυνώμεθα, 144, IX. 11). Det er vel altsaa nødvendigt at forandre οὕτω til αὐτός, der passer fortræffeligt i Sammenhængen (befal Perserne at ruste sig og sørg selv for, at der fra din Side Intet

mangler, naar blot Guderne ere gunstige). En Forvexling af οὗτος og αὐτός har Reiske paavist i I. 84, og vi ville i det Følgende see flere lignende Tilfælde.

24. 1. ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλλόμενον εὑρίσκειν, μεγαλοφροσύνης εἵνεκεν αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε. Stein gjør opmærksom paa det Asyndeton, der finder Sted mellem den anførte Sætning og den nærmest foregaaende, og henviser til det analoge Sted VIII. 66. 5. ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ἐλάσσονες ἐόντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας. Mig forekommer det langt sandsynligere, at en Afskriver paa begge Steder har oversprunget det lille Ord νυν mellem μὲν og ἐμοί, hvor det særlig var udsat for at oversees, end at Herodot skulde have forsømt den Sammenknytning af Talens Led, som han ellers omhyggeligt gjennemfører.

28. 1. θωυμάσας δὲ τῶν ἐπέων τὸ τελευταῖον Ξέρξης αὐτὸς δεύτερα εἴρετο Πύθιον ὁκόσα οἱ εἴη χρήματα. Indholdet af det Foregaaende er kortelig, at den rige Lyder Pythios kommer til Xerxes og tilbyder ham Penge til Krigen mod Grækerne. Xerxes spørger da først de tilstedeværende Persere, hvem denne Pythios er. De svare, at han er den rigeste af alle Mennesker næst Kongen. Herefter kan Herodot nu ikke fortsætte: „med Forundring spurgte nu Xerxes selv for det Andet Pythios, hvormange Penge han eiede“. Thi det var jo ogsaa Xerxes, der havde opkastet det første Spørgsmaal. Modsætningen viser paa det Klareste, at her atter er en Accommodation af et oprindeligt αὐτὸν til det hosstaaende Ξέρξης*). Krüger har indseet det Forkerte i den overleverede Læsemaade; men hans Rettelse αὖτις δεύτερον giver Talen et vist høitideligt Præg, der ikke passer til en saa ringe Sag, som at Kongen først spurgte, hvem Manden var, og dernæst rettede et Spørgsmaal til ham.

---

*) For sent bemærker jeg, at Schweighäuser allerede har formodet dette.

31. 9. (*τὴν πλατάνιστον*) *μελεδωνῷ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας.* At Xerxes overdrog Platanen til en udødelig Bevogter, vil efter persisk Sprogbrug sige, at han bestemte, at Træet altid skulde have en Bevogter, idet den ene umiddelbart afløste den anden. Stein har rigtig bemærket, at *ἀνδρὶ* staaer paa en urigtig Plads, og mener, at det bør flyttes hen foran *μελεδωνῷ* (smlg. *ἀνὴρ μάντις* VI. 83.). Langt snarere er det et Glossem, tilføiet til *ἀθανάτῳ* for at betegne, at der ikke maa tænkes paa en Gud.

49. 19. *καὶ δή τοι, ὡς οὐδενὸς ἐναντιευμένου, λέγω τὴν χώρην πλεῦνα ἐν πλέονι χρόνῳ γινομένην λιμὸν τέξεσθαι.* Artabanos har i det Foregaaende paastaaet, at Hav og Land ville være Xerxes's værste Fjender. Havet vil nemlig ikke frembyde Havne, der kunne rumme en saa stor Flaade, og „Landet vil," siger han, „selv om du ingen Modstand møder, blive dig desto fjendligere, jo længere du rykker frem; og selv om Ingen stiller sig imod dig, siger jeg dog, at det omsider vil volde dig Hungersnød." Dette „selv om", der gjentager et foregaaende *εἰ* (*εἰ ἐθέλει τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστῆναι*), kan vistnok ikke paa Græsk udtrykkes ved *ὡς*. Jeg foreslaaer derfor *καὶ δή τοι οὕτω οὐδενὸς ἐναντιευμένου* (og jeg siger, at paa denne Maade, naar Ingen modsætter sig, vil Jorden fremkalde Hungersnød).

62. 5. *ἐκαλέοντο δὲ* (*οἱ Μῆδοι*) *πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι, ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους μετέβαλον καὶ οὗτοι τὸ οὔνομα. αὐτοὶ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι.* De ringere Haandskrifter have her et *δὲ* indskudt efter *αὐτοί*, hvorved det haarde Asyndeton vel hæves, men paa en Maade, der ikke stemmer godt med Sammenhængen. Det turde være rigtigere at forandre *ὧδε* til *ὡς*, hvoraf det let kunde opstaae under Paavirkning af den første Stavelse i *λέγουσι*.

81. 6. Efter at have opregnet de 45 Folkeslag, som

dannede Xerxes's Landhær, og de 29 persiske Stormænd, som anførte disse Folkeslag, tilføier Herodot, at det var de persiske Hærførere, som udvalgte Befalingsmænd over Afdelingerne paa 1000 og 10000 Mand, men Befalingsmændene over 10000, som atter udnævnte Førere for de mindre Delinger paa 100 og paa 10 Mand. *τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἦσαν ἄλλοι σημάντορες.* Her volder Ordet *τελέων* Betænkelighed. Man forklarer det rigtignok paa sædvanlig Maade om større Troppeafdelinger, men for saadanne med særegne Anførere lader der sig vanskelig finde Plads i den persiske Hærorden. Thi hvis man vil anbringe Anførerne for *τὰ τέλη* mellem Myriarcherne og de 29 Hærførere, saa synes Mellemrummet at være altfor ringe, eftersom de 29 Hærførere i Gjennemsnit kun havde omtrent 60000 Mand under sig; vil man derimod antage, at de stode over de 29, saa er Pladsen optagen af de 6 Overanførere, som omtales i 82. En Angivelse af Herodot selv i 96 synes at give Løsningen af Vanskeligheden. Efter nemlig at have opregnet de Folkeslag, der stillede Contingenter til Flaaden, fortsætter han saaledes: *τούτοισι πᾶσι καὶ τοῖσι ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοισι αὐτῶν ἐπῆσαν ἑκάστοισι ἐπιχώριοι ἡγεμόνες, τῶν ἐγὼ — οὐ παραμέμνημαι· οὔτε γὰρ ἔθνεος ἑκάστου ἐπάξιοι ἦσαν οἱ ἡγεμόνες, ἔν τε ἔθνεϊ ἑκάστῳ ὅσαι περ πόλιες τοσοῦτοι καὶ ἡγεμόνες ἦσαν. εἴποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι δοῦλοι, ἐπεὶ στρατηγοί τε οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνέων ἑκάστων, ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Πέρσαι, εἰρέαται μοι.* Ved Siden af den persiske Inddeling efter Titalsystemet var der altsaa en national og local Inddeling med særegne Førere. Til denne sigter Herodot ogsaa paa vort Sted, hvor der altsaa uden Tvivl for *τελέων* bør læses *πολίων*. Smlg. VIII. 108, hvor der, rigtignok ved Omtale af græske Forhold, siges *κατὰ πόλις τε καὶ κατὰ ἔθνεα.*

84. 1. Herodot gaaer med følgende Ord over fra

det persiske Fodfolk til Rytteriet: *ἱππεύει δὲ ταῦτα τὰ ἔθνεα· πλὴν οὐ πάντα παρείχετο ἵππον, ἀλλὰ τοσάδε μοῦνα.* Man skulde ikke troe det muligt; men begge de nyeste Udgivere mene, at *ταῦτα τὰ ἔθνεα* gaaer paa det Følgende eller rettere paa det, som rigtignok ikke følger, men skulde have fulgt, hvis ikke Herodot efter i første Linie at have bebudet en Opregning af samtlige det persiske Riges Rytterfolk i anden Linie havde betænkt sig og indskrænket sig til at nævne de Folk, som stillede Rytteri til den græske Krig. Nei, *ταῦτα τὰ ἔθνεα* kan kun betegne de allerede nævnte Folkeslag, der ogsaa havde stillet Fodfolket. Men heraf følger, at Ordene maae berigtiges enten til *ἱππεύει δὲ ταὐτὰ ἔθνεα* eller til *ἱππεύει δὲ ταὐτὰ ταῦτα ἔθνεα.*

88. 4. Rytteranføreren Farnuches var bleven ladt syg tilbage i Sardes. *ὡς γὰρ ὡρμέοντο ἐκ Σαρδίων, ἐπὶ συμφορὴν περιέπεσε ἀνεθέλητον.* Denne de bedste Haandskrifters Læsemaade er uholdbar; thi *περιπίπτειν* med *ἐπί* er en i Græsk umulig Construction. I nogle ringere Haandskrifter P og R er *περιέπεσε* ombyttet med *ἐνέπεσε*; men heller ikke dette Verbum kan have Præpositionen *ἐπί* efter sig. De nyere Udgivere have enten beroliget sig ved den ene eller den anden af disse overleverede Læsemaader eller have udelad't Præpositionen og rettet den følgende Accusativ til Dativ. Man har ikke lagt Mærke til, at al Forvirringen har sin Rod i den i Haandskrifterne saa hyppige Forvexling af *ἐπί* og *ἔτι* (*ὡς γὰρ ὡρμέοντο ἐκ Σαρδίων ἔτι,* da de endnu vare ifærd med at bryde op fra Sardis). Da først det falske *ἐπί* var kommet ind i Texten, forandrede man for dets Skyld Dativen *συμφορῇ* til *συμφορήν.*

106. 5. *τοῖσι Μασκαμείοισι ἐκγόνοισι.* Denne poetiske Betegnelse for Maskames's Efterkommere tager sig meget besynderligt ud og er vistnok opstaaet af *τοῖσι Μασκάμεω αἰεὶ ἐκγόνοισι.* At Sokrates i sit spøgende Sprog engang kalder Alkibiades *ὁ Κλεινίεος οὗτος,*

kan ikke anføres til Støtte for Haandskrifternes Læsemaade.

106. 12. Den omtalte Maskames var den eneste af alle de Befalingsmænd, som Perserkongen havde indsat i Thracien og ved Hellesponten, der senere tilbageslog alle Grækernes Angreb paa den ham betroede Fæstning. Derfor sendte Xerxes ham hvert Aar Gaver, og paa samme Maade sendte Artaxerxes Gaver til Maskames's Efterkommere. Af denne Beretning fremgaaer det, at Maskames allerede var død, længe førend Herodot skrev sit Værk. Altsaa maae de Ord, hvormed denne Beretning slutter: *διὰ τοῦτο δή οἱ τὰ δῶρα πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι,* være forvanskede. Sandsynligvis har Herodot skrevet *δὴ καὶ* og ikke *δὴ οἱ*, smlg. Anmærkningen til IX. 58.

109. 10. Om Xerxes: *μετὰ δὲ ταύτας τὰς χώρας ἰὼν τὰς ἠπειρώτιδας πόλις παρήϊε, τῶν ἐν μιῇ λίμνῃ ἐοῦσα τυγχάνει κ. τ. ἑ.* Stein har alene af alle Udgiverne forstaaet, hvad Herodot har ment med Fastlandsbyerne, nemlig de ogsaa i 118 omtalte Stæder, som Thasierne eiede paa den ligeovorfor liggende thraciske Kyst. Men naar han for at faae denne Mening frem foreslaaer at læse *ἰὼν Θασίων τὰς ἠπειρώτιδας πόλις,* lægger han ikke Mærke til, at *ἰὼν*, dette aldeles tomme og ørkesløse Tillæg til Hovedverbet *παρήϊε,* er sidste Halvdel af det Navn, som han savner i Texten, og at den første Halvdel er udfalden paa Grund af dens Lighed med den nærmest forudgaaende Stavelse *-ρας*. Steins andet Forslag at læse *τῶν* (for *ἰὼν*) *Θασίων* er heller ikke heldigt; thi Herodot bruger baade i det Foregaaende og i det Efterfølgende (108 og 118) Thasiernes Navn uden Artikel, og desuden indseer man paa denne Maade ikke, hvorledes Feilen i Haandskrifterne kan være opstaaet.

116. 4. Xerxes sluttede Gjæstevenskab med Akanthierne, forærede dem en medisk Klædning og roste dem,

ὁρέων αὐτοὺς προθύμους ἐόντας ἐς τὸν πόλεμον καὶ τὸ ὄρυγμα ἀκούων. Krüger bemærker rigtigt, at de sidste Ord ikke kunne betyde: „da han hørte om deres Iver ved Kanalens Gravning“, saaledes som de andre Fortolkere paastaae. Han foreslaaer derfor at udslette ἀκούων. Bedre vilde det vistnok være at rette det til αἰνέων (da han var tilfreds med Kanalen).

121. 2. Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου, ἐντειλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἑωυτοῦ πορεύεσθαι τὰς νέας. τοῖσι στρατηγοῖσι brugt om Flaadeanførerne er stødende, og fremdeles er ὑπομένειν, som Ordene nu lyde, i høi Grad udsat for Misforstaaelse, idet det seer ud, som om στρατόν var Objectet for dette Verbum, medens det i Virkeligheden er Flaaden, der skal vente. Disse Misligheder hæves ved at læse τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ.

129. 9. Efter Sagnet har Thessalien fordum været en Sø. Thi Bjerge omgive paa alle 4 Sider den thessaliske Slette. ὥστε ὦν ποταμῶν ἐς αὐτὴν καὶ ἄλλων συχνῶν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηνειοῦ καὶ Ἀπιδανοῦ καὶ Ὀνοχώνου καὶ Ἐνιπέος καὶ Παμίσου, οἱ μέν νυν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικληιόντων τὴν Θεσσαλίην οὐνομαζόμενοι δι' ἑνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου στεινοῦ ἔκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν, προσυμμίσγοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς τὠυτό· ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακρατέων ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους εἶναι ποιέει· τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται, οὐκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοὺς ποταμοὺς τούτους καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοιβηίδα λίμνην οὔτε οὐνομάζεσθαι κατά περ νῦν ῥέειν τε οὐδὲν ἔσσον ἢ νῦν, ῥέοντας δὲ ποιέειν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος. Ogsaa her maa jeg med Ros omtale Stein som den, der alene af Fortolkerne har mærket, at her var Forvirring tilstede; men det er ikke lykkedes ham at opdage dens

Kilde, og han beroliger sig med, at Herodot vel har udtrykt sig med mindre Klarhed paa dette Sted. Skylden ligger imidlertid ogsaa her hos en Afskriver, der ved en ganske lille Uøiagtighed har fordunklet Sætningsleddenes indbyrdes Forhold. Partiklerne *μέν* og *δέ* give os en ledende Traad, som vi blot behøve at følge for med Lethed at bringe Alt i Orden. Ordene *οἱ μέν νυν* fordre en Modsætning af nogle andre Floder; da ingen saadanne nævnes eller efter Sagens Natur kunne nævnes, maa her være en Feil. Ordene *ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι* have deres grammatiske Modsætning i det foregaaende *προσυμμίσγοντις* og volde ingen Vanskelighed. Derimod forudsætter atter *τὸ δὲ παλαιὸν* en foregaaende Omtale af Nutiden. Denne findes ikke, men kan ved en overordentlig lemfældig Rettelse bringes frem netop paa det Punkt, hvor vi saae, at Texten maatte være forvansket. Man maa nemlig for *οἱ μέν νυν* læse *οἳ νῦν μὲν*. Den Sætningsbygning, der herved fremkommer, er rigtignok anakoluthisk; men Anakoluthien er af den hos de græske Forfattere saa hyppige Form, hvor en Periode, formedelst en længere indskudt Mellemsætning ligesom bugnende brister, saaat Slutningen faaer en anden Skikkelse, end den efter det oprindelige Anlæg skulde have. Mod Participiet *οὐνομαζόμενοι* kunde der maaske endnu reises berettiget Tvivl, da det paa en temmelig haard Maade slutter sig som Bestemmelse til *συλλεγόμενοι* og tilmed er overflødigt, da de 5 Floder jo ere anførte med Navn. Det turde derfor maaske være et Glossem af en Læser, som vilde have Modsætningen til det følgende *ἀνωνύμους* udtrykt ved et enkelt Ord.

140. 12. I det delfiske Orakelsvar, som med saa levende Farver skildrer Athenens og saamange andre Byers forestaaende Undergang, forekomme disse Linier:

πολλὰ δὲ κἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοὐ τὸ σὸν οἶον·
πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει·

οἵ που νῦν ἱδρῶτι ῥεούμενοι ἑστήκασι,
δείματι παλλόμενοι, κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι
αἷμα μέλαν κέχυται, προϊδὸν κακότητος ἀνάγκας.

Det har forbauset mig, at baade Stein og Abicht forstaae disse Linier saaledes, at det er Templerne, der staae strømmende af Sved og skjælvende af Frygt. Det forekommer mig hævet over enhver Tvivl, at *οἵ* maa henføres til *ἀθανάτων*, og at den Sammenblanding af Guden og Gudens Billede, som er saa almindelig hos endnu barnlige Folkeslag, ogsaa finder Sted her. Fremdeles antager jeg, at *ὀρόφοισι* er kommet ind i Herodots Text ved den samme plumpe Misforstaaelse, som de to nævnte Udgivere have gjort sig skyldige i, og at Pythia har sagt: *κατὰ δ' ἀκροτάταις κορυφαῖσι* (*κατὰ δ' ἀκροτάτοις κροτάφοισι*). For *κορυφαῖσι* taler ogsaa den Omstændighed, at de delfiske Orakelsvar ere opfyldte af homeriske Reminiscentser; men Homer har baade oftere *ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο* og Iliad. III. 10 *εὖτ' ὄρεος κορυφῆσι νότος κατέχευεν ὁμίχλην*. Dog tør jeg ikke forbigaae, at Diodor XVII. 10 mellem de mange Varsler, der i Aaret 335 bebudede Thebens Undergang, ogsaa nævner, at der kom Efterretning fra Delfi om Blodpletter, der havde vist sig i Loftet paa et af Thebanerne indviet Tempel (*ὅτι ὁ ἀπὸ Φωκέων ναὸς — ἡματωμένην ἔχων τὴν ὀροφὴν ὁρᾶται*), en Oplysning, der rimeligvis i Manges Øine vil være tilstrækkelig til at sikre den overleverede Læsemaade hos Herodot.

142. 7. Under Forhandlingerne om det delfiske Orakelsvar i den atheniensiske Folkeforsamling mente nogle af de Ældre, at efter Gudens Spaadom vilde Borgen forblive uskadt. *ἡ γὰρ ἀκρόπολις τὸ πάλαι τῶν Ἀθηναίων ῥηχῷ ἐπέφρακτο. οἱ μὲν δὴ κατὰ τὸν φραγμὸν συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι.* Man oversætter: de mente nu, at dette Udtryk „Træmuren" gik paa Indhegningen. Men for det Første kan *εἶναι*

κατά ifølge græsk Sprogbrug ikke have den Betydning, man her tillægger det, og selvom dette var Tilfældet, vilde dog det naturlige Udtryk for Tanken være: de mente nu, at dette Hegn var Træmuren. Naar man altsaa med Krüger og Abicht vilde udslette κατά, maatte man ogsaa forandre τοῦτο til τοῦτον. Men da det er ubegribeligt, hvorfor Nogen skulde have indskuldt κατά paa dette Sted, maa Hjælpen for de forvanskede Ord søges ad en anden Vei. Heldigvis har Herodot (I. 68) et tilsvarende Sted, som kan benyttes til Veiledning. Hvor han nemlig fortæller om Spartaneren Lichas, der hos Smeden i Tegea opdagede Orestes's Ben, som Oraklet havde befalet at bringe til Sparta, skriver han: ὁ δὲ ἐννώσας τὰ λεγόμενα συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστεα κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι. Heraf kan man slutte, at der paa vort Sted skal læses κατὰ τὸν χρησμὸν, og at φραγμὸν er et ikke engang ret heldigt Glossem til ῥηχῷ, som fra Margenen er trængt ind i Texten. Thi φραγμός og φράγμα synes særlig at være brugte om Hegn af forarbeidet Træ, medens ῥηχός vistnok betegner et levende Hegn (her af vilde Olietræer, se Valckenaers Note). Forresten er φραγμός ogsaa i de herodoteiske Glossarier saavelsom hos Hesychios og Suidas brugt som Forklaring for ῥηχός.

148. 13. τῶν δὴ εἵνεκα πέμπειν. Efter εἵνεκα synes der ifølge Herodots Sprogbrug at maatte følge et καὶ, som imidlertid paa denne Plads vilde være særligt udsat for at oversees.

153. 9. Efter at have fortalt, hvorledes Stamfaderen til den mægtige Tyran Gelon var indvandret til Gela fra Øen Telos ved Kariens Kyst (hans Navn er udfaldet og Texten er ogsaa paa anden Maade fordærvet i Kapitlets Begyndelse), fortsætter Herodot: ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γενόμενοι ἱεροφάνται τῶν χθονίων θεῶν διετέλεον ἐόντες, Τηλίνεω ἑνός τευ τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε. Altsaa hans Efterkommere

bleve Præster for de chthoniske Guder, idet en af deres Forfædre erhvervede dette Præstedømme. Man vil føle, at Benævnelsen „Forfædre“ ikke kan være rigtig, efterat hele Slægten i den foregaaende Linie er betegnet som Efterkommere. Jeg foreslaaer *ἑνός τευ αὐτέων κτησαμένου*. Den første Stavelse i *αὐτέων* kunde let opsluges af den forudgaaende Difthong og derpaa *τέων* antages for Artiklen, til hvilken da et Substantiv maatte suppleres. Dog kunde Herodot muligvis ogsaa have skrevet *ἑνός τευ τῶν προτέρων* (en af de Ældre i Rækken).

157. 6. De græske Gesandter sige til Gelon: *ἐπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι παραλαμψομένους σε πρὸς τὸν βάρβαρον. τὸν γὰρ ἐπίοντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάντως κου πυνθάνεαι, ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει — στρατηλατήσειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.* Ordene *τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα* kunne ikke forklares som en Antecipation af *Πέρσης ἀνὴρ*, hvorfor det bliver nødvendigt enten med Køen at flytte *γὰρ* hen efter *πάντως* og lade *τὸν ἐπιόντα* slutte sig til *τὸν βάβαρον*, eller, hvis man har Betænkelighed ved en saadan Omflytning, at rette *τὸν ἐπιόντα* til *τὸ ἐπιὸν* (den Fare, som nærmer sig til Hellas, smlg. 145, 17, 164. 4.). Køens af Valckenaer billigede Conjectur giver dog unegtelig den smukkeste Text.

170. 17. Om Tarentinernes Nederlag i Kampen mod Messapierne siger Herodot: *προσέπταισαν μεγάλως, ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐτῶν τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων, οἳ ὑπὸ Σμικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντίνοισι ἀπέθανον τρισχίλιοι οὕτω· αὐτῶν δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπῆν ἀριθμός.* Modsætningen viser paa det Bestemteste, at der bør læses *οὗτοι* for det aldeles intetsigende *οὕτω*, som Reiske ogsaa har foreslaaet at udslette. Fremdeles bør der vistnok for *Ῥηγίνων, οἳ* læses *Ῥηγίνων, τῶν οἱ*, da *τῶν ἀστῶν* ikke kan være styret af det relative *οἵ*.

172. 1. *Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, ὡς διέδεξαν, ὅτι οὔ σφι ἤνδανε τὰ οἱ Ἀλευάδαι ἐμηχανέοντο.* Nogle af de Ældre, Pauw og Wesseling, have indseet, at disse Ord ere forvanskede, medens de Nyere, selv Krüger, ved mislige Forklaringer have forsøgt at bringe en nogenlunde taalelig Mening ud af dem. *ὡς διέδεξαν* er et temmelig hyppigt herodoteisk Udtryk, der gaaer paa det Foregaaende og ikke har nogen styret Sætning efter sig (se de af Stein anførte Exempler). Stedet vilde bringes i Orden ved at forandre *ὡς διέδεξαν* til *καὶ διέδεξαν*, en Rettelse, som jeg ikke vilde vove at fremsætte, hvis ikke den i Palæografien saa kyndige Cobet (Variæ lectiones p. XV) forsikrede, at Tegnene for *καί* og for *ὡς* ere særdeles vanskelige at adskille i Haandskrifterne.

176. 1. *τοῦτο μὲν τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηικίου ἐξ εὐρέος συνάγεται ἐς στεινὸν ἐόντα τὸν πόρον τὸν μεταξὺ νήσου τε Σκιάθου καὶ ἠπείρου Μαγνησίης· ἐκ δὲ τοῦ στεινοῦ τῆς Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον δέκεται αἰγιαλός, ἐν δὲ Ἀρτέμιδος ἱρόν. ἡ δὲ αὖ διὰ Τρηχῖνος ἔσοδος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐστί, τῇ στεινοτάτη, ἡμίπλεθρον.* Her har Stein med fuld Ret betegnet det første *τὸ Ἀρτεμίσιον* som et Glossem, tilføiet af en Læser, der ikke forstod *τοῦτο μὲν* og ikke indsaa, at det svarer til *δὲ αὖ*. Men endnu maa vistnok *ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηικίου* forandres til *τὸ πέλαγος τὸ Θρηίκιον;* thi man indseer let, at fortsat Interpolation maatte blive Følgen af, at *τὸ Ἀρτεμίσιον* var optaget i Texten, og *συνάγεται* kan ikke heller godt tages upersonligt. Ordene *ἐς στεινὸν ἐόντα τὸν πόρον*, der findes saaledes i de bedste Haandskrifter, medens nogle af de ringere give *ἐς στεινὸν πόρον τὸν μεταξὺ ἐόντα*, kunne ikke være rigtige, men synes at antyde, at Herodot har skrevet *ἐς στεινὸν ἔς τε τὸν πόρον* (smlg. de af Stein anførte Exempler med dobbelt *ἐς*).

182. 3. I dette og de nærmest foregaaende Kapitler

fortælles det første Sammenstød mellem persiske og græske Skibe. De 10 bedste Seilere i den persiske Flaade ilede forud og overrumplede de 3 græske Vagtskibe ved Øen Skiathos. De to af disse bleve tagne, men det tredie, der var fra Athenen, naaede flygtende Thessaliens Kyst, hvor Besætningen efter at have sat Skibet paa Grund reddede sig i Land. Men den nærmere Betegnelse af det Punkt paa Kysten, hvor dette skete, maa være forskreven i Haandskrifterne, af hvilke de bedste have: *ἡ δὲ τρίτη — φεύγουσα ἐξοκέλλει ἐς τὰς ἐσβολὰς τοῦ Πηνειοῦ*, medens nogle ringere have *ἐκβολὰς* eller *ἐμβολὰς*. Thi Afstanden mellem Skiathos og Peneios's Munding er mindst 12 geografiske Mile; men en saa lang Forfølgelse lader sig jo ikke godt tænke, ligesom der jo ogsaa var Steder nok paa den thessaliske Kyst, hvor Athenienserne kunde sætte deres Skib paa Grund, medens de ved at søge saa høit op mod Nord udsatte sig for at støde paa den persiske Hovedflaade. Af Bähr's Note seer jeg, at Sauppe i et mig ubekjendt Skrift (Epistola critica p. 100) har udtalt det Samme og foreslaaet *τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηλίου*. Jeg havde selv tænkt paa *τὰς προβολὰς* eller *προβλῆτας τοῦ Πηλίου*; men jeg anseer begge Rettelser for mislige og anbefaler Stedet til Filologernes Opmærksomhed.

185. 10. Man synes ikke at have lagt Mærke til, at mellem Navnene paa de europæiske Folkeslag, der forøgede Xerxes's Landhær, et af de vigtigste, nemlig *Θεσσαλοί*, enten er glemt eller vel snarere udfaldet.

188. 5. Natten før den Dag, som blev skjæbnesvanger for Perserne ved den frygtelige Storm, der knuste en Trediedel af deres Flaade mod Thessaliens Klippekyst, laae Skibene for Anker mellem Kasthanaia og Sepias. *αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρμεον πρὸς γῇ, ἄλλαι δ' ἐπ' ἐκείνῃσι ἐπ' ἀγκυρέων· ἅτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐόντος οὐ μεγάλου, πρόκροσσαι ὡρμέοντο ἐς πόντον καὶ ἐπὶ ὀκτὼ νέας.* Krüger har med Rette fundet For-

men ὡρμέοντο anstødelig; thi ὁρμέω (ligger for Anker) forekommer ellers aldrig i Medium, og ὁρμέεσθαι (af ὁρμάω) bruges netop om Skibe, som sætte sig i Bevægelse. Naber har Mnemosyne IV. p. 27 foreslaaet at læse ὥρμεον; men en langt simplere Rettelse tilbyder sig, nemlig at dele ὡρμέοντο og læse ὥρμεον τὸ ἐς πόντον, ligesom Herodot i IV. 99 siger: τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηΐκη τὸ ἐς θάλασσαν πρόκειται. Om Betydningen af πρόκρουσσαι burde der ikke herske den store Usikkerhed, som spores hos Fortolkerne; thi baade Etymologien og et bekjendt Sted hos Homer, som Herodot utvivlsomt her har haft for Øie, og hvortil ogsaa Udgiverne henvise, oplyse paa det Klareste, hvad Meningen er. κρόσσαι er som bekjendt en Benævnelse for Murtinder, og i Iliaden XIV. 33. fortælles, hvorledes Grækerne, eftersom Strandbredden mellem de 2 bekjendte Forbjerge ved Hellesponten ikke var udstrakt nok til at rumme alle deres Skibe, havde trukket disse op προκρόσσας, det vil sige i en brudt Linie (Zikzaklinie), hvorved hvert andet Skib kom til at springe frem i det horizontale Plan ligesom Murtinder i det verticale. Saaledes laae altsaa de persiske Skibe for Anker i 8 brudte Linier med Forstavnene mod Dybet.

205. 9. Om Leonidas siges: ὃς τότε ἥιε ἐς Θερμοπύλας ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστεῶτας τριηκοσίους καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες. At κατεστεῶτας her maa betyde „af moden Alder“, have de ældre Fortolkere, men af de nyere kun Bähr indseet, og Sammenhængen tvinger os til at fastholde denne Oversættelse, selvom det heller ikke i Fremtiden skulde lykkes at paavise et ganske tilsvarende Sted; nærmest synes Thukydid at komme vort Sted, naar han II. 36. 2. siger: ἡμεῖς οἵδε οἱ νῦν ἔτι ἐόντες μάλιστα ἐν τῇ καθεσκηκυίᾳ ἡλικίᾳ. Men med denne Betydning af κατεστεῶτας kan hverken τοὺς eller τριηκοσίους forliges, hvorfor de Nyere have fundet paa, at Herodot

skulde have ment de „sædvanlige“ 300 Riddere, hvad der jo staaer i den mest skjærende Modstrid med de umiddelbart følgende Ord. En Rettelse er her aldeles nødvendig, og, naar man husker paa, at Tegnet for 300 hos Grækerne var τ', vil man maaske ikke misbillige følgende Læsning: *ἄνδρας τριηκοσίους κατεστεῶτάς τε καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες.*

215. 8. I Forbigaaende vil jeg omtale et Sted, der er rigtigt overleveret i Haandskrifterne, men som i det Mindste de nyere Fortolkere fra Schweighäuser af have misforstaaet, Abicht, idet han endog gaaer til den yderste Grændse af Tankeløshed. Om den Sti, som Efialtes og de 10000 Udødelige benyttede for at omgaae Thermopylæ, beretter Herodot, at Malierne allerede tidligere havde fundet den og ad den ført Thessalierne mod Fokeerne, da disse i en tidligere Krig havde taget Stilling i Passet og troede sig trygge. Han tilføier: *ἐκ τόσου δὴ κατεδέδεκτο ἐοῦσα οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεῦσι,* hvilke Ord maa oversættes: fra saa tidlig en Tid var den paavist, skjønt den ikke var til nogen Nytte for Malierne. Dette Folk beboede nemlig Kystranden langs den maliske Bugt udenfor Passet og færdedes naturligvis ad Kystveien, medens den farlige og besværlige Bjergsti laa ubenyttet, da den ikke førte andensteds hen end den store Kjørevei gjennem Passet. Om denne har baade Stein og Andre en ganske urigtig Forestilling, naar de troe, at den kun frembød Plads for en eneste Vogn. Thi Herodots *ἁμαξιτὸς μούνη* (*μία*) i 176. 10 og 12 og 200. 5 vil blot sige, at paa de to smalleste Steder var der mellem Bjergene og Havet kun Veien og intet dyrket Land, medens Terrainet jo mellem disse to Punkter udvidede sig og gav Plads for en Landsby med dens tilliggende Jorder. Herodot angiver udtrykkelig 176. 7 Passets Brede, hvor det var smallest, til en halv Plethron (50 Fod), hvad der dog er adskilligt mere, end en enkelt Vogn behøver. Ogsaa den største Brede har han angivet 199. 5; men

her synes Texten forvansket; thi 22,000 Plethrer er ikke meget langt fra 100 geografiske Mile, og den Udvei, man har foreslaaet, her at tage Plethrerne som Kystslettens Flademaal i Quadratplethrer, er høist betænkelig. Skulde der ikke læses *δύο καὶ εἴκοσι πλέθρα* for *δισχίλια καὶ δισμύρια πλέθρα*?

223. 10. Om Spartanerne, der droge ud til deres sidste Kamp: *οἱ δὲ ἀνὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες ἐς τὰ στεινόπορα ἐμάχοντο. τότε δὲ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν ἔπιπτον πλήθεϊ πολλοὶ τῶν βαρβάρων.* Man taler her om Anakoluthi og Vexel af Subjectet istedenfor at see, at Partiklen *τε* er udfalden foran *πλήθεϊ*, og at den nye Sætning først begynder ved *ἔπιπτον*. Maaske staaer ogsaa *συμμίσγοντες* for et oprindeligt *συνέμισγόν τε*. I de følgende Linier fortælles, hvorledes mange Persere trængtes ud i Havet og druknede, medens andre nedtraadtes af deres egne Landsmænd, uden at Nogen brød sig om dem, der omkom. *ἅτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφισι ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιιόντων τὸ οὖρος, ἐπεδείκνυντο ῥώμης ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς βαρβάρους.* Her er uden Tvivl *Λακεδαιμόνιοι* udfaldet efter *ἐπιστάμενοι*, hvad der let kunde skee paa Grund af Endelsens Lighed i begge Ord.

235. 18. Demaratos siger til Xerxes: *ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς στεινός. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συνομοσάντων ἐπὶ σοὶ μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενομενέων προςδέκεο ἔσεσθαί τοι.* Baade Demaratos og Perserkongen vidste meget vel, at ikke alle Peloponnesierne havde forenet sig imod Perserne, men at navnlig Argeierne vare venligsindede. Altsaa er *τῶν* udfaldet efter *Πελοποννησίων*.

236. 21. Efter at have bekjæmpet Demaratos's Forslag, der gik ud paa at sende 400 Skibe til Lakoniens Kyster, slutter Achaimenes sin Tale saaledes: *Λακεδαιμόνιοι δὲ ἦν ἴωσι ἀντία Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐδὲν τὸ*

παρεὸν τρῶμα ἀνιεῦνται. Det sidste Ord har med Rette vakt store Betænkeligheder hos Fortolkerne: thi 1) Sammensætningen af *ἱάομαι* med *ἀνά* forekommer ellers aldrig, 2) Præsensformen er meget paafaldende om det, som vil skee under en vis Betingelse, og 3) er det, som Stein rigtigt bemærker, et altfor svagt Udtryk i Perserens Mund, at Lakedaimonierne ikke skulle gjenoprette det lidte Nederlag. Wesseling foreslaaer *ἂν ἰεῦνται,* der skal tages som Futurum, Reiske *ἀκέσονται* og Cobet *ἀκέονται,* der skal være Futurum i Analogi med *καλέομαι* — lutter uantagelige Forslag. Krüger og Stein lade derimod Stedet staae som forvansket og uhelbredeligt. Mig forekommer det, at der bør læses *ἀνιεῦμαι* (jeg sørger ikke over det store Tab, vi have lidt, naar blot Lakedaimonierne ville møde Perserne i aaben Kamp; thi da skulle de snart faae vor Overlegenhed at føle). Verbet *ἀνιάω* forekommer 3 Gange hos Herodot (*ἀνιῶτο* III. 1, *ἀνιῶντο* IV. 130 og *ἀνιᾶσθαι* V. 93), Præsensformen er i denne Forbindelse ganske paa sin Plads, og endelig er det en fuldkommen naturlig, ogsaa af Herodot anvendt Taleform, at den Vrede slutter med en halvforblommet Trudsel, der netop saaledes bebuder noget Overordentligt. At Kampen ved Thermopylæ fra persisk Side kaldes *τρῶμα,* vil ikke undre den, der husker paa, med hvilke Ofre Passets Erobring blev kjøbt, og at Thebanerne i 233, hvor de overgive sig til Perserne, erklære, at de ere *ἀναίτιοι τοῦ τρώματος τοῦ γεγονότος βασιλέϊ.* Dog maa jeg endnu tilføie, at, hvis den opstillede Formodning er rigtig, maa *τρῶμα* vistnok ogsaa rettes til *τρώματι.* Naar først *ἀνιεῦμαι* var accommoderet til *Λακεδαιμόνιοι,* var Dativen særdeles udsat for at blive rettet til Accusativen.

237. 7. Xerxes tager Demaratos i Forsvar mod Beskyldningen for Misundelse og Forræderi, idet han udhæver, at Landsmand vel bestandig er misundelig paa Landsmand, men at Gjæstevennen glæder sig ved sin

fremmede Gjæstevens Held: *πολιήτης μὲν πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι φθονέει καὶ ἔστι δυσμενὴς τῇ σιγῇ, οὐδ' ἂν συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ πολιήτης ἀνὴρ τὰ ἄριστά οἱ δοκέοντα εἶναι ὑποθέοιτο· — ξεῖνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντι ἐστὶ εὐμενέστατον πάντων, συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλεύσειε τὰ ἄριστα.* Ordene *τῇ σιγῇ* kunne ikke betyde „i Stilhed", hvad der ogsaa kun daarligt vilde passe i Sammenhængen; ikke heller kan man med de to nyeste Fortolkere oversætte „ved sin Taushed", hvori man vil presse den Tanke ind, at den ene Landsmand undlader at advare den anden, naar en Fare truer ham. Schweighäuser har foreslaaet *δυσμενής κη σιγῇ*; jeg vilde foretrække *τῇ φύσι*, der tilfredsstiller Meningen, men rigtignok fjerner sig vel meget fra Haandskrifternes Spor.

8de Bog.

8. 8. Skyllias havde allerede tidligere isinde at flygte til Grækerne, *ἀλλ' οὐ γάρ οἱ παρέσχε ὡς τότε.* Cobet har opdaget Feilen i disse Ord og læser *ἕως τότε*, hvilket Udtryk dog først synes at tilhøre en langt senere Sprogperiode. Derimod har *ἐς τότε* en Analogi i *ἐς τρίς* I. 86, V. 105, *ἐς ἅπαξ* VI. 125.

10. 8. Om de mod Grækerne Venligsindede blandt Ionerne, da de ved Artemision første Gang maatte seile mod deres Stammefæller: *ὅσοι μέν νυν τῶν Ἰώνων ἦσαν εὔνοοι τοῖσι Ἕλλησι, ἀέκοντές τε ἐστρατεύοντο συμφορήν τε ἐποιεῦντο μεγάλην ὁρέοντες περιεχομένους αὐτούς.* Enhver, som er fortrolig med Herodots Udtryksmaade, vil erkjende, at Hovedsætningen begynder

ved *συμφορήν*, og at det følgende *τε* skyldes en Interpolator. Bähr har indseet det Første, men ikke bemærket Feilen i Texten.

14. 2. Om Persernes Hovedflaade efter den anden Storm: *οἱ δὲ ἐν Ἀφέτῃσι βάρβαροι, ὥς σφι ἀσμένοισι ἡμέρη ἐπέλαμψε, ἀτρέμας τε εἶχον τὰς νέας καί σφι ἀπεχρᾶτο κακῶς πρήσσουσι ἡσυχίην ἄγειν ἐν τῷ παρεόντι.* Formen *ἀπεχρᾶτο* strider mod Herodots Sprogbrug (I. 66, III. 138, V. 31, VI. 137, VII. 43, 148, 196, VIII. 130, IX. 48, 79, 94) og er efter Krüger uden Exempel hos nogen græsk Forfatter; thi Medium med Betydningen „er tilfreds med, nøies med“ (I. 102.) kan naturligvis ikke komme i Betragtning. Der bør uden Tvivl læses *ἀπέχρα ἔτι κακῶς πρήσσουσι* (det var dem nok, da de endnu vare medtagne, at holde sig i Ro). Vi have allerede i VII. 188 seet en falsk Medialform opstaaet ved Continuation af Activ og Artiklen i Neutrum, i I. 96 maa der aabenbart for *ἤρξαντο* læses *ἦρξάν τε* (thi Herodot har ingen Afvigelse fra den bekjendte Regel om Brugen af *ἄρχω* og *ἄρχομαι*), og endelig er her ved Sammenvoxen af Activ og *ἔτι* fremkommet en aldeles uhørt Brug af *ἀποχράομαι*.

32. 4. Perserne kunde paa deres Marsch gjennem det nordlige Fokis ikke faae fat paa Indbyggerne, da disse itide havde rømmet Landet. *οἱ μὲν γὰρ τῶν Φωκέων ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν· ἔστι δὲ καὶ ἐπιτηδέη δέξασθαι ὅμιλον τοῦ Παρνησσοῦ ἡ κορυφὴ κατὰ Νέωνα πόλιν κειμένη ἐπ' ἑωυτῆς.* Dette Sted synes ikke tilfulde at være forstaaet af Udgiverne, idet de næppe have lagt Mærke til, hvad *καὶ* antyder, nemlig at foruden de bekjendte Toppe af Parnasset ovenover Delfi, der i den korykiske Hule frembøde et fortræffeligt Tilflugtsted (36), egnede ogsaa den ovenover Neon fremragende isolerede Top af samme Bjerg sig til at optage Flygtninge. Men Texten har ogsaa her en Feil, idet *ἡ* er udfaldet efter *κορυφή*. Denne hyppigt

tilbagevendende Afskriverfeil, at Bogstaver, der skulde skrives 2 Gange, kun ere skrevne 1 Gang, foreslaaer jeg i Analogi med det allerede anvendte Dittografi at kalde Monografi.

34. 6. *Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμήδιζε, τὰς δὲ πόλις αὐτῶν ἄνδρες Μακεδόνες διατεταγμένοι ἔσωζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες· ἔσωζον δὲ τῇδε, δῆλον βουλόμενοι ποιέειν Ξέρξῃ ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρονέοιεν.* Efter disse Ord synes et længere Stykke at være udfaldet; thi der er Intet i det Følgende og Intet i det Foregaaende, hvorpaa *τῇδε* kan pege hen.

44. 1. *οὗτοι μέν νυν Πελεποννησίων ἐστρατεύοντο, οἱ δὲ ἐκ τῆς ἔξω ἠπείρου, Ἀθηναῖοι μὲν κ. τ. ἑ.* Et mere iøinefaldende Exempel paa Monografi vil ikke let kunne paavises end dette *οἱ δὲ* for *οἵδε δὲ*. Jeg seer, at ogsaa Schweighäuser, skjønt med Tvivl, udtaler sig for denne Rettelse, og at Herold, hvis Programmer desværre ere mig utilgjængelige, har billiget den. Var det dog ikke snart paa Tiden, at den fandt Plads i Udgaverne?

53. 1. Xerxes havde i Begyndelsen store Vanskeligheder at overvinde, inden han kunde erobre Athenens Borg. *χρόνῳ δ' ἐκ τῶν ἀπόρων ἐφάνη δή τις ἔσοδος τοῖσι βαρβάροισι.* Selvom Grækerne, hvad jeg stærkt betvivler, nogensinde have talt om at gaae ind paa Borgen istedenfor at gaae op paa den, var der dog i al Fald fra Vanskelighederne ingen Indgang til Akropolis. Der bør sikkert læses *ἔξοδος*.

57. 6. Efterat Themistokles har meddelt Mnesifilos, at Grækerne have isinde at seile fra Salamis til Isthmen og levere Søslaget der *πρὸ τῆς Πελοποννήσου*, siger Mnesifilos: *οὔτ' (οὗτοι R) ἄρα ἦν ἀπαείρωσι τὰς νέας ἀπὸ Σαλαμῖνος, περὶ οὐδεμιῆς ἔτι πατρίδος ναυμαχήσεις· κατὰ γὰρ πόλις ἕκαστοι τρέψονται κ. τ. ἑ.* Meningen fordrer *ναυμαχήσουσι* (de ville hverken kjæmpe

for det hele græske Fædreland, ikke heller, som de nu sige, for det snævrere Fædreland Peloponnes).

66. 5. *ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν;* se Anmærkningen til VII. 27.

73. 6. Achaiernes Folk har ikke forladt Peloponnes, men vel sine oprindelige Boliger i Peloponnes, *οἰκέει δὲ τὴν ἀλλοτρίην.* Her er uden Tvivl skeet den saa hyppige Forvexling af *τήν* og *γῆν;* thi have end Grækerne ganske sikkert brugt *ἡ ἀλλοτρία* om Udlandet i Modsætning til Hjemmet, saa er dog det Udtryk om et udvandret Folk, at det beboer Udlandet, altfor besynderligt.

76. 5. Dette Kapitel, et af de vigtigste i hele Værket, eftersom det handler om den persiske Flaades Opstilling i Slaget ved Salamis, lider desværre af en Dunkelhed, som det endnu ikke er lykkedes at opklare. Men det er bedre oprigtigt at tilstaae dette end at benytte saadanne Udveie som at lade *οἱ περὶ Κέον τε καὶ Κυνόσουραν τεταγμένοι* betyde „de, der skulde tage Stilling ved Keos og Kynosura". Jeg beklager trods hyppig Beskjæftigelse med dette Kapitel ikke at have andet Bidrag til dets Opklaring end en meget usikker Formodning om, at i Ordene *ἀνῆγον μὲν τὸ ἀπ' ἑσπέρης κέρας κυκλούμενοι πρὸς τὴν Σαλαμῖνα* det sidste Navn bør rettes til *Ἐλευσῖνα;* thi i saa Fald vilde det Hovedpunkt, som mangler i den almindelige Text, at den persiske Flaades Stilling var parallel med Strædets Retning, ikke være uomtalt.

77. 2. Herodot udtaler sig om de Orakler, som under Bakis's Navn vare i Omløb mellem Grækerne, og erklærer sig for, at nogle af dem vare saa tydeligt i Overensstemmelse med Begivenhederne, at han ikke kunde Andet end anerkjende dem. *χρησμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν ὡς οὐκ εἰσὶ ἀληθέες, οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβάλλειν, ἐς τοιάδε πρήγματα ἐσβλέψας.* Derpaa anføres en Spaadom om Slaget ved Salamis. Ordet *πρήγματα* maa ifølge Sammenhængen

nødvendigvis henføres til denne Spaadom, men kan paa den anden Side ifølge Sprogbrugen ikke betyde Udsagn, Spaadom eller Lignende. Det ligger meget nær at forandre det til *ῥήματα* (VII. 162, VIII. 83); men hvorledes er saa Bogstavet *π* opstaaet? Uden Tvivl af Partiklen *γε*, som man vil føle er aldeles paa sin Plads efter *τοιάδε*, og som yderligere bekræftes ved det følgende *ἐς τοιαῦτα μὲν*. At *γι* gaaer over til *π*, er meget bekjendt; men at ogsaa *γε* kan have samme Skjæbne, er jeg foreløbig ikke istand til at bevise ved noget andet Exempel; dog vil jeg minde om, at vi i VII. 223 have seet et *τε* falde ud foran *π*. En beslægtet Conjectur har Bothe fremsat (hos Schweighäuser VI. 2. p. 360), nemlig *προρρήματα*. Men dette Ord er kun paavist hos en Scholiast og synes altsaa at være ganske fremmed for den ældre Tids Sprogbrug. — Til Slutningen af dette Kapitel er der af Wesseling og Abresch fremsat en særdeles fortrinlig Rettelse, som besynderligt nok endnu ikke har kunnet finde Indgang, skjønt ogsaa Schweighäuser anbefaler den i sit Lexicon Herodoteum. For Haandskrifternes fordærvede *ἐς τοιαῦτα μὲν καὶ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάκιδι ἀντιλογίης χρησμῶν πέρι οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμέω οὔτε παρ᾽ ἄλλων ἐνδέκομαι* have de nævnte Lærde foreslaaet det ægte herodoteiske *δι᾽ ἀντιλογίης χρησμῶν πέρι οὔτε αὐτὸς ἐλθεῖν τολμέω*. Her see vi tydeligt et Tilfælde af Monografi, der har ledet til Interpolation. Endnu synes *λέγοντι* at være en Accommodation af et oprindeligt *λέγοντα* til *Βάκιδι*; man sammenligne det foregaaende *ἐναργέως λέγοντας* (*χρησμούς*).

81. 2. Aristides kom Natten før Slaget til Salamis og bragte de forsamlede Feltherrer Efterretning om, at Perserne havde omringet dem, *φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἥκειν καὶ μόγις ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας*. Det havde ikke været vanskeligt at seile ud fra Aigina, men derimod at seile ind til Salamis; heller ikke kan

ἐκπλεῖν betyde at slippe igjennem. Naber har derfor (Mnemosyne III. p. 486) foreslaaet διεκπλῶσαι, et Ord, som Plutarch netop bruger, hvor han (Aristid, 8) fortæller denne Begivenhed. Nærmest ligger det dog maaske at læse ἐσπλῶσαι, der vilde være udsat for Forvanskning paa Grund af det forudgaaende ἐξ Αἰγίνης.

83. 3. Om de græske Feltherrer umiddelbart før Slaget ved Salamis: ἡώς τε διέφαινε, καὶ οἳ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησάμενοι, προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλέης. Krüger henviser til sin Dialekt-Syntax § 56. 9. Anm. 2 og forklarer altsaa dette paafaldende Sted ved Hjælp af den ogsaa hos Madvig Græsk Ordføiningslære § 176 e omtalte Uregelmæssighed, at en Nominativ med Participium undertiden slutter sig som Apposition til Hovedverbets Subject, uagtet en Dobbeltgenitiv vilde være den correctere Construction. Men en nøiere Betragtning af Stedet viser, at denne Forklaring er forfeilet. Thi εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων lærer os, at ogsaa de andre Feltherrer talte til deres Folk, kun mindre udmærket end Themistokles, og Stillingen af προηγόρευε umiddelbart efter ποιησάμενοι adskilt fra Θεμιστοκλέης ved de anførte Ord, af hvilke μὲν her er af afgjørende Betydning, viser paa det Klareste, at der maa læses προηγόρευον, εὖ ἔχοντα μὲν. Her er altsaa en Accommodation til det Følgende, vistnok tildels fremkommen under Paavirkning af εὖ ἔχοντα (προηγορευον-ευε). Herodot fortsætter: τὰ δὲ ἔπεα ἦν πάντα κρέσσω τοῖσι ἥσσοσι ἀντιτιθέμενα, hvor Artiklen τὰ vistnok er udfalden efter πάντα.

85. 12. Φύλακος δὲ εὐεργέτης βασιλέος ἀνεγράφη καὶ χώρη ἐδωρήθη πολλή. Da det οἱ, som Udgaverne have efter χώρη, mangler i alle de bedre Haandskrifter, har Stein med Rette udeladt det; men han burde da ogsaa med P læse χώρῃ ἐδωρήθη πολλῇ. δωρέομαι betyder hos Herodot oftere „begaver med“ end „giver“.

94. 14. Efter Atheniensernes Sigende flygtede Ko-

rinthierne strax ved Slagets Begyndelse, men standsedes af et hurtigtseilende Skib, hvis Besætning meldte dem Grækernes fuldstændige Seir. *ταῦτα λεγόντων ἀπιστέειν γὰρ τὸν Ἀδείμαντον, αὖτις τάδε λέγειν, ὡς αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὅμηροι ἀποθνήσκειν, ἢν μὴ νικέοντες φαίνωνται οἱ Ἕλληνες.* Søfolkene erklærede naturligvis ikke, at de vare istand til, men at de vare rede til at føres med som Gidsler og lide Døden. Altsaa maa der læses: *ὡς αὐτοὶ ἑτοῖμοι εἶεν.* Smlg. IX. 90. *αὐτοί τε — ἑτοῖμοι εἶναι ἐν τῇσι νηυσὶ τῇσι κείνων ἀγόμενοι ὅμηροι εἶναι.* Herodot fastholder altid Forskjellen mellem *ἑτοῖμος εἰμί* og *οἷός τε εἰμί*, og overhovedet synes ingen Forfatter før Polybios at have brugt det sidste med det førstes Betydning. Paa dette Sted var *ἑτοῖμοι* særlig udsat for at forvanskes, da *αὐτοὶ* gaaer forud.

100. 1. Efterretningen om Nederlaget ved Salamis fremkaldte umaadelig Jammer i Persien, hvor man navnlig ængstedes for Kongens Frelse. *καὶ περὶ Πέρσας ἦν ταῦτα τὸν πάντα μεταξὺ χρόνον γινόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτός σφεας ἀπικόμενος ἔπαυσε.* Det overflødige og besynderligt stillede *γινόμενον* er vistnok ved Accommodation opstaaet af *γινόμενα*; smlg. om visse herskende Skikke I. 146 *ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ.* Omskrivningen med *εἰμί* og Participium for at betegne den varige Tilstand er, som bekjendt, meget hyppig hos Herodot.

102. 8. *τὰ νοέων λέγει. νοέων* vistnok Feillæsning for *νοέειν.*

106. 4. *ἐς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χῖοι μὲν νέμονται Ἀταρνεὺς δὲ καλέεται.* Accommodation for *γῆν τῆς Μυσίης*; smlg. I. 160 om det samme Atarneus *χῶρος τῆς Μυσίης* og VIII. 138 *ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης.*

107. 8. *ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἦσαν Ζωστῆρος πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἠπεί-*

ρου ταύτης, ἔδοξάν τε νέας εἶναι καὶ ἔφευγον ἐπὶ πολλόν. Denne de bedste Haandskrifters Læsemaade er ubrugelig, da Herodot hverken kan have sagt ἡ ἤπειρος αὕτη om Kysten ved Zoster eller brugt Genitiven paa denne besynderlige Maade. De nyere Udgivere med Undtagelse af Stein følge de interpolerede Haandskrifter, der have τῆς ἠπείρου, ταύτας. Men Genitiven bliver ogsaa saaledes vanskelig at forklare (thi med Krüger at underforstaae ἐκεῖ gaaer dog ikke an), og desuden opstaae andre Misligheder ved at følge denne Læsemaade. Uden Tvivl har Herodot skrevet τῆς ἠπείρου ταύτῃ, ἔδοξαν.

111. 10. Da Themistokles for at afpresse Andrierne Penge forkyndte dem, at Athenienserne vare komne og havde 2 store Guder i Følge med sig, Overtalelsen og Tvangen, svarede Andrierne, ὡς κατὰ λόγον ἦσαν ἄρα αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι τε καὶ εὐδαίμονες καὶ θεῶν χρηστῶν ἥκοιεν εὖ, ἐπεὶ Ἀνδρίους γε εἶναι γεωπείνας ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκοντας, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους οὐκ ἐκλείπειν σφέων τὴν νῆσον —, πενίην καὶ ἀμηχανίην. Krüger har rigtig indseet, at for γεωπείνας fordrer Constructionen et Substantiv i Genitiv (γεωπεινίης, mon ikke snarere γεωπείνης?). Men desuden synes καὶ foran θεῶν ubetinget at maatte rettes til εἰ; thi ellers bliver κατὰ λόγον (med god Grund, ganske naturligt) uden Mening. Pauw har indseet dette og derfor foreslaaet ταὶ, der i al Fald maatte hedde αἱ; men selv i denne Form synes det mig ikke ret at passe.

119. 3. εἰ γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω εἰρέθη ἐκ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ἐν μυρίῃσι γνώμῃσι μίαν οὐκ ἔχω ἀντίξοον, μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι βασιλέα τοιόνδε, τοὺς μὲν ἐκ τοῦ καταστρώματος καταβιβάσαι ἐς κοίλην νέα ἐόντας Πέρσας καὶ Περσέων τοὺς πρώτους, τῶν δ' ἐρετέων ἐόντων Φοινίκων ὅκως οὐκ ἂν ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσῃσι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. Jeg har tidligere opstillet den af Madvig (Advers. crit. I. p. 306.)

meddelte og, omend med nogen Tvivl, billigede Formodning, at Slutningen af denne vanskelige Sætning har haft Formen af et direkte Spørgsmaal, og at *ὅκως* har fortrængt et oprindeligt *κῶς*. Denne Udtryksmaade med *κῶς οὐκ ἄν* om en uundgaaelig Følge af et givet Forhold har Herodot anvendt IV. 46. Paa den anden Side har han VII. 102, 197, VIII. 65 Constructionen *οὐκ ἔστιν ὅκως (οὐ)* og i II. 160 *οὐδεμία ἐστὶ μηχανή, ὅκως οὐ*. Det kan altsaa ikke benegtes, at han muligvis ogsaa paa dette Sted anakoluthisk har brugt *ὅκως*, somom der gik et *οὐκ ἔστι* eller *οὐδεμία ἐστὶ μηχανή* i Forveien. Dog giver utvivlsomt det direkte Spørgsmaal en lettere overskuelig Construction, og den Anakoluthi, som derved opstaaer, er just af den Art, som Herodot ofte anvender, smlg. Anmærkningen til VII. 129. Endelig stod *κῶς* efter *Φοινίκων* paa en farlig Plads, hvor det var udsat for at oversees og derpaa at erstattes ved et mindre passende Ord.

126. 6. Da Artabazos med 60,000 Mand havde ledsaget Xerxes til Hellesponten og derpaa atter drog mod Vest for at forene sig med Mardonios's Hær, angreb han paa Veien Potidaia, der var faldet fra Perserne, *ἅτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην καὶ οὐδέν κω κατεπείγοντος ἥκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον*. De Fleste henføre *κατεπείγοντος* til *Μαρδονίου* og oversætte: da han endnu ikke skyndede paa ham, at han skulde komme til den anden Hær, det er Mardonios's egen Hær. Jeg behøver ikke at paavise, hvor forkert dette er navnlig paa Grund af det *τε*, der staaer efter *Μαρδονίου*. Schweighäuser (Lexic. Herod. s. v. *κατεπείγω*) læser *οὐδενὸς* (da der endnu Intet var, som nødte ham til at haste med at komme). Her er den rigtige Mening funden, men Ordene lade endnu ikke Modsætningen mellem Mardonios og Artabazos komme frem med Klarhed. Der maa uden Tvivl læses *κατεπείγων αὐτὸς ἥκειν* (da han selv endnu ikke havde

Hastværk med at komme). Den intransitive Brug af *κατεπείγω* kan ikke bevises af Herodot, hos hvem Ordet ellers ikke forekommer, men af Aristoph. Eccles. 293 *ἔπου κατεπείγων* og af Xen. Hell. IV. 2. 18; endnu hyppigere forekommer *ἐπείγω* saaledes hos de med Herodot samtidige attiske Digtere.

127. 6. *λίμνην* turde muligvis her have fortrængt *λειμῶνα*.

136. 14. *τούτων δὲ προσγενομένων κατήλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσσης κρατήσειν. κατελπίζω* forekommer ellers først hos Polybios, som Krüger bemærker. Her bør altsaa rimeligvis læses *καὶ ἤλπιζε*.

137. 9. De macedoniske Konger nedstammede fra 3 Brødre, der fra Argos vare komne til Lebaia og der havde taget Tjeneste hos Kongen som Hyrder. *ἦσαν γὰρ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενέες χρήμασι, οὐ μοῦνον ὁ δῆμος. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέος αὐτὴ τὰ σιτία οφι ἔπεσσε.* Den første af de 2 anførte Sætninger begrunder ifølge Sammenhængen den sidste. Altsaa maa der foran *ἦσαν* være udfaldet et *καὶ;* thi uden dette nødes man til at henføre *γὰρ* til det Foregaaende. Fremdeles maa *δὲ* foran *γυνὴ* være uægte. En Læser, der ikke huskede Herodots Sædvane at stille den begrundede Sætning foran med *γάρ*, har vistnok afstedkommet denne Forvirring. Steins Ombytning af de 2 Sætninger er høist uheldig.

138. 5. *ποταμὸς δὲ ἐστὶ ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι οἱ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀπ᾽ Ἄργεος ἀπόγονοι σωτῆρι.* Det er ikke let tænkeligt, at Herodot skulde have undladt at nævne denne i de macedoniske Kongers Historie saa betydningsfulde Flod ved Navn. Stein har med Rette antaget, at det er Floden Erigon, der menes. Skulde nu ikke det af flere Grunde upassende *ἀπ᾽ Ἄργεος* være opstaaet af dette Navn og henflyttet til *ἀπόγονοι*, eller er Stedet endnu yderligere forvansket, og har der oprindelig staaet, at de 3 Brødres Efterkommere

kaldtes *Ἀργεάδαι ἀπ' Ἄργεος*? Om Argeaderne smlg. Steins Note til det foregaaende Kapitel. Endnu synes Partiklen *ὡς* at være udfalden foran *σωτῆρι*.

140. *α.* **19.** Alexander af Macedonien slutter sin Tale til Athenienserne saaledes: *ἀλλὰ καταλύσασθε· παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι βασιλέος ταύτῃ ὡρμημένου· ἔστε ἐλεύθεροι ἡμῖν ὁμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης.* Det meget mislige Asyndeton i disse Ord bør vistnok fjernes ved at indskyde et *τε* efter *ἔστε*.

144. **3.** *τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρβάρῳ, κάρτα μὲν ἀνθρωπήιον ἦν· ἀτὰρ αἰσχρῶς γε οἴκατε ἐξεπιστάμενοι τὸ Ἀθηναίων φρόνημα ἀρρωδῆσαι.* Udgiverne have ikke lagt Mærke til, at disse første Ord af Athenienserne berømte patriotiske Tale ere forvanskede, idet der mangler den absolut nødvendige Modsætning til *ἐξεπιστάμενοι τὸ Ἀθηναίων φρόνημα*. Thi Wesselings Forklaring, at Athenienserne tilgive de fraværende Spartaneres Frygt, og kun bebreide de tilstedeværende Gesandter deres Mistillid, er hverken sproglig eller psychologisk holdbar. Her er altsaa aabenbart udfaldet nogle Ord, hvis Betydning har været: „hvis de ikke kjendte os“, men hvis Form ikke med Sikkerhed lader sig bestemme. Smlg. om en lignende Lacune i I. 167 Madv. Advers. crit. I. p. 43. Bothe (hos Schweighäuser VI. 2. p. 362) er den Eneste, der har mærket Uraad; men hans Forslag at udslette Ordene *Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρβάρῳ* gjør kun Ondt værre.

9de Bog.

2. 6. Boioterne raade Mardonios til at bestikke de mægtigste Mænd i de græske Stæder. *κατὰ μὲν γὰρ τὸ ἰσχυρὸν Ἕλληνας ὁμοφρονέοντας, οἵπερ καὶ πάρος ταὐτὰ ἐγίνωσκον, χαλεπὰ εἶναι περιγίνεσθαι καὶ ἅπασι ἀνθρώποισι.* Man har med Rette haft Betænkeligheder ved Accusativen *Ἕλληνας*, da Herodot ligesom alle andre Forfattere construerer *περιγίγνομαι* med Genitiv, og Reiske har endog rettet *Ἕλληνας* til *Ἑλλήνων*. Bedre vilde det dog vistnok være at læse *χαλεπούς* i Analogi med III. 72 *ἴστε φυλακὰς τὰς κατεστεῶσας ἐούσας οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν.* Thi dette kunde en Læser, der ikke forstod Constructionen, vel falde paa at forandre, medens Ingen vilde rette Genitiven ved *περιγίγνομαι* til Accusativ.

4. 4. Efter anden Gang at have besat Athenen sendte Mardonios atter Fredsforslag til Athenienserne paa Salamis. *ταῦτα δὲ τὸ δεύτερον ἀπέστελλε προέχων μὲν τῶν Ἀθηναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίζων δέ σφεας ὑπήσειν τῆς ἀγνωμοσύνης ὡς δοριαλώτου ἐούσης πάσης τῆς Ἀττικῆς.* Her er *προέχων* høist paafaldende. Man har i Reglen sluttet sig til Wesselings lidet heldige Forklaring, at det staaer for *πρότερον ἔχων* (kjendende forud). Krüger har foreslaaet *προσδοκῶν*. Snarere turde det følgende *μὲν τῶν* have absorberet det mediale Participiums Endelse, saaat den rette Læsemaade vilde være *προεχομένων* (*προϊσχομένων*). Stedet vilde da være at oversætte: idet han, skjønt Athenienserne lagde et uvenligt Sindelag for Dagen, dog haabede, at de vilde falde tilføie. Til Støtte for denne Brug af *προέχομαι* kan II. 42 anføres, hvor *προέχεσθαι τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ* betyder at holde Vædderens Hoved foran sit Ansigt. Dog vilde det maaske være rigtigere at læse *παρεχομένων*; thi *παρέχομαι* bruges

ogsaa om at frembyde noget Ubehageligt (ὀσμὴν ἄχαριν III. 24.).

11. 12. Athenienserne true Spartanerne med, at, hvis de længer nøle, ville de selv slutte Fred med Perserne. ὑμεῖς δὲ τὸ ἐνθεῦτιν μαθήσεσθε ὁκοῖον ἄν τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ ἐκβαίνῃ. Om dette i grammatisk Henseende mærkelige Sted tie alle Udgiverne undtagen Bähr, der henviser til Matthiä, i hvis Griechische Grammatik det behandles § 633 som en mærkelig Forbindelse af de 2 Constructioner μαθήσεσθε ὁκοῖόν τι ἐκβήσεται og ὁκοῖον ἄν τι ἐκβαίνῃ. Da imidlertid Tanken ubetinget fordrer den første Construction og slet ikke har Plads for den Betegnelse af ubestemt Almindelighed, som den sidste giver, har jeg anseet Stedet for forvansket, indtil jeg i Platons Menon p. 82 A. traf et lignende Sted: πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν, ὁπότερ' ἄν σοι φαίνηται, ἢ ἀναμιμνησκόμενος ἢ μανθάνων παρ' ἐμοῦ. Naar man nu hermed sammenholder i den nævnte Dialog p. 84 D. φύλαττε δὲ ἄν που εὕρῃς με διδάσκοντα og p. 89 D. σκέψαι ἐάν σοι δοκῶ εἰκότως ἀπιστεῖν, synes det sikkert, at Grækerne undertiden med en vis Unøiagtighed have brugt relative og betingende Sætninger med ἄν og Conjunctiv istedenfor objective Spørgesætninger. Jeg ved ikke, om dette Fænomen tidligere er blevet bemærket i sin Almindelighed.

14. 3. Da Mardonios allerede var paa Tilbagetoget fra Attika til Boiotien, erfarede han, at 1000 Spartanere vare komne til Megara forud for den øvrige Hær. πυθόμενος δὲ ταῦτα ἐβουλεύετο θέλων εἴ κως τούτους πρῶτον ἕλοι. Ordet θέλων har Reiske erklæret for uforstaaeligt, og adskillige Udgivere have udeladt det (ogsaa Krüger). De, som have beholdt det, have enten forklaret det i Analogi med Aesch. Choeph. 765 θέλων δὲ τῶνδε πεύσεται λόγων som „gjerne"; men dette er en høist uheldig Bestemmelse ved et Verbum, der betyder at overveie; eller de have (Stein) søgt at oplyse Stedet

ved Henvisning til VI. 52 *τὴν δὲ οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν, εἰδυῖαν μὲν καὶ τὸ κάρτα λέγειν ταῦτα, βουλομένην δέ, εἴ κως ἀμφότεροι γενοίατο βασιλέες.* Men den besynderlige Construction af *βούλομαι* med følgende *εἴ κως* er paa dette Sted fjernet af Cobet ved en udmærket Conjectur, idet han tilføier et *οὐ* foran *βουλομένην.* Vort Sted fordrer ogsaa en Rettelse, og det synes ikke at ligge fjernt at læse *ἐβουλεύετο, ἐλθὼν εἴ κως* (han tænkte paa, om han ikke maaske ved at begive sig derhen først kunde gjøre det af med disse).

22. 13. Athenienserne kunde i Begyndelsen ikke saare Perseren Masistios, der var falden af Hesten; thi han havde et Skælpandser under sin Purpurkaftan. *τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα ἐποίευν οὐδέν, πρίν γε δὴ μαθών τις τὸ ποιεύμενον παίει μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν.* Krüger er, saavidt mig bekjendt, den Eneste, der har haft Betænkeligheder ved dette Sted; han siger nemlig: "*τὸ ποιεύμενον,* dass nämlich nichts ausgerichtet wurde, wenn es nicht zu streichen ist". Foruden at *τὸ ποιεύμενον* kun daarligt passer i Sammenhængen (thi det kan dog vel ikke betyde „hvad der var i Veien": baade VI. 79 og IX. 53 er det jo „hvad man foretog sig", „hvad der foregik"), er der endnu at lægge Mærke til, at det grumme let kunde opstaae af det følgende *παίει μιν,* især under Paavirkning af det foregaaende *ἐποίευν.* Jeg har tidligere troet, at *τὸ ποιεύμενον* havde fortrængt et oprindeligt *τὸ ἐὸν* (Sagens sande Sammenhæng; smlg. VI. 37. *μόγις κοτὲ μαθών τις τῶν πρεσβυτέρων εἶπε τὸ ἐὸν* og VII. 209. *Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐόν*). Men V. 80. *εἶπε δή κοτε μαθών τις* (En, som havde begrebet Sagen) bringer mig til at troe, at det er rigtigst med Krüger blot at udslette *τὸ ποιεύμενον.*

25. 4. *πρῶτα μὲν ἐς ἅμαξαν ἐσθέντες τὸν νεκρὸν παρὰ τὰς τάξις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἦν θέης ἄξιος μεγάθεος εἵνεκα καί κάλλεος· τῶν δὴ* (Krüger for *δὲ*) *εἵνεκα καὶ ταῦτα ἐποίευν· ἐκλείποντες τὰς τάξις ἐφοί-*

τεον θεησόμενοι Μασίστιον. Baade Stein og Abicht lade *ταῦτα* gaae paa det Følgende, hvorved der paabyrdes Herodot en ved sin Vidtløftighed høist urimelig Udtryksmaade. Naar man derimod henfører *ταῦτα* til det Foregaaende, mangler der en Forbindelse mellem *ἐκλείποντες τὰς τάξις* og den foregaaende Sætning. Valckenaer læser derfor *καὶ ἐκλείποντες;* men sandsynligere vilde Rettelsen *ἐκλείποντές τε* være.

33. 5. Om Spaamanden Tisamenos: *τὸν ἐόντα Ἠλεῖον καὶ γένεος τοῦ Ἰαμιδέων [Κλυτιάδην] Λακεδαιμόνιοι ἐποιήσαντο λεωσφέτερον* Dette sidste Ord, som de nyere Udgivere med sædvanlig Gjæstfrihed unde Plads i Herodots Text, er ligesaa æventyrlig en Dannelse som Ægyptens Sfinxer eller Grækenlands Kentaurer. Reiske har allerede forsøgt at fjerne det ved Conjectur; men hans *λεῷ σφέτερον* ligger ogsaa udenfor det Muliges Grændser. Naber har Mnemosyne III. p. 489 foreslaaet *νεωστὶ σφέτερον* og Cobet Variæ lectiones ed. 2 p. 425 *πολιήτην σφέτερον,* hvilke Forslag begge, dog navnlig det sidste, fjerne sig altfor meget fra det Overleverede. Skulde ikke de 2 første Stavelser af dette vanskabte Ord være Slutningen af et Adverbium og den rigtige Læsemaade være *ἐποιήσαντο τελέως* (*παντελέως*) *σφέτερον* (de leiede ham ikke blot, men gjorde ham helt og holdent til deres egen)? *τελέως* forekommer, saavidt jeg ved, kun I. 120, *παντελέως* derimod oftere. Men *ἐποιήσαντο* vilde lettere kunne opsluge *τε-* end *παντε-*.

33. 22. Spartanerne havde oprindelig ikke villet gaae ind paa Tisamenos's Fordring, at de skulde give ham Borgerret. *τέλος δὲ δείματος μεγάλου ἐπικρεμαμένου τοῦ Περσικοῦ τούτου στρατεύματος καταίνεον μετιέντες. ὁ δὲ γνοὺς τετραμμένους σφέας κ. τ. ἑ.* Saaledes staaer der i Florentinerhaandskriftet, og saaledes læser Stein i sin store Udgave. Men denne Læsemaade er meningsløs, naar Herodot faa Linier i Forveien har brugt *μετίημι* om at opgive et Ønske. Det romerske

Haandskrifts Læsemaade *μετιόντες* (idet de gik for at hente ham, smlg. III. 15, 19 og 28) er langt at foretrække og billiges ogsaa af de andre Udgivere. Dog kan jeg ikke tilbageholde den Formodning, at Herodot har skrevet *μεταγνόντες*, som ogsaa let kunde forvanskes til *μετιέντες* under Paavirkning af det foregaaende *μετίεσαν*. Til Støtte for denne Formodning vil jeg af VII. 15 anføre følgende Linier: *μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγνων, ἐγνων δὲ ταῦτά μοι ποιητέα ἐόντα τὰ σὺ ὑπεθήκαο. οὔκων δυνατός τοι εἰμὶ ταῦτα ποιέειν βουλόμενος· τετραμμένῳ γὰρ δὴ καὶ μετεγνωκότι ἐπιφοιτέον ὄνειρον φαντάζεται.*

43. 4. *ἀλλὰ τὰ μὲν Βάκιδι ἐς ταύτην τὴν μάχην ἐστὶ πεποιημένα.* Denne falske Læsemaade i de bedste Haandskrifter gjentages stadig af Udgiverne siden Schweighäuser. Det romerske Haandskrift har, uden Tvivl ved Conjectur, det Rigtige *τάδε μὲν* og saaledes ogsaa Wesseling.

51. 6. Grækerne flytte deres Leir fra Asopos og Kilden Gargafia, hvor de hidtil stode, til den saakaldte *Θ. νῆσος δὲ οὕτω ἂν εἴη ἐν ἠπείρῳ· σχιζόμενος ὁ ποταμὸς ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος ῥέει κάτω ἐς τὸ πεδίον, διέχων ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσον περ τρία στάδια, καὶ ἔπειτα συμμίσγει ἐς τὠυτό· οὔνομα δέ οἱ Ὠερόη.* De fleste Fortolkere have erkjendt, hvad der ogsaa er umiddelbart indlysende, at den omtalte Flod maa være Oeroe, ikke Asopos. Men paa den anden Side kan *ὁ ποταμὸς* grammatisk kun henføres til Asopos. Altsaa burde man slutte, at Ordene ere forvanskede, hvad dog kun Krüger har følt. Men det Middel, som denne ofte altfor radicale Kritiker anvender for at bringe Texten i Orden, nemlig at udslette Alt fra *νῆσος δὲ* til *ἐς τὠυτό*, er i høieste Grad forkasteligt. Det er tilstrækkeligt at fjerne *ὁ* foran *ποταμὸς* som interpoleret af en tankeløs Læser, der saa tilbage til det umiddelbart forudgaaende *τοῦ Ἀσωποῦ*.

54. 1. *καὶ οἱ μὲν παρηγόρεον Ἀμομφάρετον μοῦνον Λακεδαιμονίων τε καὶ Τεγεητέων λελειμμένον.* Her er Tale om de to spartanske Anførere, der stræbte at overtale Lochagen Amomfaretos, da denne vægrede sig ved at deltage i den Bevægelse henimod Plataiai, som var aftalt i Grækernes Krigsraad og allerede iværksattes af den øvrige Hær, medens Spartanerne og Tegeaterne endnu tøvede for ikke at lade Amomfaretos's Afdeling i Stikken. Altsaa kan Amomfaretos ikke siges at være bleven ene tilbage af Spartanerne og Tegeaterne, men Texten maa være forvansket. Den lemfældigste Rettelse vilde være at læse *μούνων* og *λελειμμένων*.

57. 6. *τὸ δὲ ἀπελθὸν ὅσον τε δέκα στάδια ἀνέμενε τὸν Ἀμομφαρέτου λόχον.* Wesselings Tvivl om Rigtigheden af *δέκα* er fuldkommen begrundet. Thi „Øen", der var Marschens Maal, laa netop 10 Stadier borte (51. 6.). Altsaa kunde den spartanske Hovedhær, naar den paa Veien derhen vilde vente paa den tøvende Amomfaretos, ikke gjøre Holdt i 10 Stadiers Afstand. Der bør vistnok læses *τέσσερα* (*δ'*).

58. 7. Mardonios siger om Spartanerne: *τοὺς πρότερόν τε μετιοταμένους ἐκ τῆς τάξιος εἴδετε, νῦν τε ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα καὶ οἱ πάντες ὁρέομεν διαδράντας.* Talen er rettet til de thessaliske Tyranner: de saavelsom de andre persisksindede Grækere paa høire Fløi (Boioterne nævnes særligt 47. 3) havde opdaget den Forandring af Stilling, som Spartanerne kort i Forveien havde forsøgt; men nu kunde hele den persiske Hær see, at Spartanerne vare flygtede. Da *οἱ πάντες* sikkert ikke kan betyde „vi alle", maa der vistnok læses *καὶ πάντες* eller *καὶ ἅπαντες*. I VII. 106 have vi seet et Sted, hvor *οἱ* syntes at staae for et oprindeligt *καί*, og i VIII. 4. 1. *τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπ' Ἀρτεμίσιον Ἑλλήνων ἀπικόμενοι* hviler der en stærk Mistanke paa *καὶ*. Skulde der ikke være en palæografisk Sammenhæng mellem *καί* og *οἱ*, ligesom mellem *καί* og *ὡς*?

70. 5. Efter Slaget ved Plataiai flygtede Perserne til deres Træmur og satte den i Forsvarsstand. *προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων κατεστήκεέ σφι τειχομαχίη ἐρρωμενεστέρη. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δ' ἠμύνοντο καὶ πολλῷ πλέον εἶχον τῶν Λακεδαιμονίων ὥστε οὐκ ἐπισταμένων τειχομαχέειν. ὡς δέ σφι Ἀθηναῖοι προσῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγίνετο τειχομαχίη καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. τέλος δὲ ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τείχεος καὶ ἤριπον.* Stein og Abicht vise sig her imod Sædvane mere skarpsynede end de ældre Fortolkere, idet de udtale den Formodning, at Stedet er forvansket. Men den Udvei, som de begge anbefale, at rette *τῶν Λακεδαιμονίων* til *τῶν Ἀθηναίων*, er høist uheldig, eftersom *προσελθόντων τῶν Λακεδαιμονίων* danner den aldeles nødvendige Modsætning til det foregaaende *πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπικέσθαι*, ligesom ogsaa den naturlige Orden af Fortællingens Led forstyrres, naar man følger den anførte Conjectur. Nei, Feilen ligger i *ἐρρωμενεστέρη*, der maa forandres enten til *οὐκ ἐρρωμενεστέρη* eller til *ἀρρωστοτέρη*, hvorved der først tilveiebringes den nødvendige Modsætning til *ἰσχυρή*. Det er heller ikke vanskeligt at see, hvorledes Haandskrifternes Læsemaade har kunnet opstaae heraf. En Læser, som troede, at *τειχομαχίη* betydede Murkamp i Almindelighed, seet fra de Beleiredes Standpunkt ligesaagodt som fra Beleirernes, og ikke vidste, at det kun betyder „Storm mod en Mur", har fundet, at en Kamp, hvorom det strax efter hed, at Perserne i den havde fuldkommen Overhaand over de forrige Seirherrer, ikke kunde kaldes en ikke synderlig heftig Murkamp. Til Sammenligning kan tjene I. 81. *τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκεε πολιορκίη.*

77. 3. Mantineerne kom for sent til at kunne deltage i Slaget. Da de hørte, hvad der var foregaaet, *συμφορὴν ἐποιεῦντο μεγάλην ἄξιοί τε ἔφασαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι.* Dette Udtryk er ligesaa forkert paa

Græsk, somom Nogen vilde sige paa Dansk: „han er værd at agte ham“, „han er let at kjende ham“. *σφέας* maa være en Accommodation til *ζημιῶσαι* af Nominativen *σφεῖς*. Smlg. et af Krüger (Griechische Sprachlehre I. § 55. 2. Anm. 1.) fra Platon taget Exempel: *φασί τινες οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναι.* Et ganske tilsvarende Exempel hos Herodot findes ikke.

83. 10. Efter at have opregnet flere osteologiske Mærkværdigheder ved de faldne Perseres Lig vedbliver Herodot: *καὶ πενταπήχεος ἀνδρὸς ὀστέα ἐφάνη. ἐπείτε δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνιστο, ὑπὸ ὅτευ μὲν ἀνθρώπων, τὸ ἀτρεκὲς οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πολλοὺς δέ τινας ἤδη καὶ παντοδαποὺς ἤκουσα θάψαι Μαρδόνιον;* efter derpaa at have dvælet længere ved de modsigende Rygter om denne Sag slutter han saaledes: *ἀλλ' ὁ μὲν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτάφη. οἱ δὲ Ἕλληνες — ἔθαπτον τοὺς ἑαυτῶν.* Det er Ordene *ἐπείτε δὲ*, der her gjøre Vanskelighed; thi hverken kunne de følgende Ord (*ὑπὸ ὅτευ*) tages som Eftersætning hertil, ikke heller kan der tænkes paa en Anakoluthi af den Art, hvor Eftersætning glemmes paa Grund af indskudte Mellemsætninger; thi hvad kunde overhovedet slutte sig som Eftersætning til den omtalte Forsætning? I al Fald ikke, hvad der derpaa følger, at Grækerne delte Byttet og begravede deres Døde. Endelig er Plusquamperfectet *ἠφάνιστο* efter *ἐπείτε* betænkeligt. Schäfer har forsøgt at hjælpe paa Stedet ved at læse *ἔπειτεν δὲ* (ionisk for *ἔπειτα δὲ*); men denne Partikel vilde være særdeles uheldigt anvendt af Herodot, hvor han, efter at have fortalt Tildragelser fra en langt senere Tid, vender tilbage til Forholdene ved Plataiai. Langt rimeligere er det, at Herodot har skrevet *Μαρδονίου δὲ δευτέρῃ*, og at *ἐπείτε δὲ* enten er indskudt af en Læser, der savnede den ved Monografi udfaldne Forbindelsespartikel, eller er opstaaet

ved Forvanskningen af et Ord, der har hørt til ἐφάνη (ἔτι, ἐκεῖ, τότε?).

89. 14. Artabazos vovede paa Tilbagetoget gjennem Thessalien ikke at omtale Persernes Nederlag, hvorom Efterretningen ikke var naaet saa langt. Han foregav at være sendt nordpaa i et eller andet Ærinde, og at Mardonios snart vilde komme selv: αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαρδόνιος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ οὗτος κατὰ πόδας ἐμεῦ ἐλαύνων προσδόκιμός ἐστι. Dette οὗτος er meningsløst og af Køen med Valckenaers Billigelse rettet til εὐθύς. Dog da dette Ord hos Herodot altid hedder ἰθύς, vil det være bedre at udslette οὗτος som opstaaet ved Dittografi af αὐτοῦ. Overgangen fra αὐτός til οὗτος sees tydeligt i Slutningen af dette Kapitel, hvor kun et Par af de interpolerede Haandskrifter have den rigtige Læsemaade οὗτος μὲν οὕτω. medens de bedre have αὐτὸς μὲν οὕτω og det romerske οὕτως μὲν οὕτω. Smlg. Bemærkningen til VII. 18. 20.

93. 19. οὔτε πρόβατά σφι ἔτικτε οὔτε γῆ ἔφερε ὁμοίως καρπόν. ὁμοίως i Betydningen „saaledes som før" er besynderligt, og den Formodning ligger nær. at καὶ πρὸ τοῦ enten er udfaldet foran καρπόν eller er blevet forvansket dertil. I VI. 139. siger Herodot: οὔτε γῆ καρπὸν ἔφερε οὔτε γυναῖκές τε καὶ ποῖμναι ὁμοίως ἔτικτον καὶ πρὸ τοῦ. Men at han ogsaa har sagt: ἡ γῆ ἔφερε fremgaaer af V. 82, hvor de bedste Haandskrifter udelade καρπόν, medens det paa vort Sted kun mangler i 2 af de interpolerede. Mig forekommer det sandsynligst, at καρπόν er opstaaet ved Feillæsning af καὶ πρὸ τοῦ.

97. 8. Om Perserne ved Mykale: καὶ παρεσκευάδατο ὡς πολιορκησόμενοι καὶ ὡς νικήσοντες· ἐπ' ἀμφότερα ἐπιλεγόμενοι γὰρ παρεσκευάζοντο. Krüger har rigtig indseet, at her foreligger en Interpolationen, men han gaaer for vidt, naar han udsletter Alt ligefra καὶ ὡς νικήσοντες. Det er kun de to sidste Ord, som bør

fjernes; thi i dem alene have alle Forkerthederne deres Sæde.

99. 16. *τούτους μὲν Ἰώνων, τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν ἄν τι ποιέειν δυνάμιος ἐπιλαβομένοισι, τρόποισι τοιούτοισι προεφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι.* Den uhørte Construction med Dativ efter *καταδοκέω* har man kun skaffet en svag Støtte ved at henvise til *κατακρίνειν τινὶ θάνατον, καταγελᾷν τινί* og lignende herodoteiske Udtryk. Sandsynligvis foreligger her et Tilfælde af Accommodation, hvorved først *ἐπιλαβομένους* har antaget det følgende Substantivs Casus og derpaa *τοὺς* er blevet forandret for at komme i Overensstemmelse med sit Participium. Valckenaers Forslag at indskyde *ἐνεὸν* efter *κατεδόκεον* har med Rette ingen Tilslutning opnaaet.

102. 20. Da efter Nederlaget ved Mykale ogsaa den Træmur var erobret, bag hvilken Barbarerne havde søgt Beskyttelse, flygtede de øvrige Folkeslag undtagen Perserne. *οὗτοι δὲ κατ' ὀλίγους γινόμενοι ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι Ἑλλήνων.* Man oversætter: „delte i smaa Hobe“ og henviser til den bekjendte distributive Brug af *κατά*. Men hverken vilde en græsk Forfatter betegne Persernes Adsplittelse ved et saa svagt Udtryk som *γίγνεσθαι*, ikke heller vilde der, hvis den persiske Hær saaledes var bleven sprængt fra hverandre, have været nogen Mulighed for Flugt; men vi see af de følgende Kapitler, at ikke saa ganske Faa af dem, deriblandt to Anførere, først reddede sig op paa Toppen af Mykale og senere derfra til Sardes. Derfor forekommer det mig sandsynligt, at Herodot har skrevet *καὶ ὀλίγοι γινόμενοι* (skjønt de bleve faa, nemlig ved deres Forbundsfællers Flugt). Forvexlingen af *καί* og *κατά* hører til de aller sædvanligste.

II.

EFTERRETNINGER

OM

METROPOLITANSKOLEN

FOR

SKOLEAARET 1873—74.

AF

F. C. C. BIRCH,
SKOLENS RECTOR.

I. Examiner.

1. Afgangsexamen 1873. Ifølge Ministeriets Bestemmelse i Skrivelse af 31te Mai f. A. afholdtes den skriftlige Prøve her, ligesom ved de øvrige lærde Skoler, den 14de, 16de og 17de Juni, den mundtlige Prøve, der overværedes af Undervisningsinspecteuren, i Tiden fra 19de til 28de s. M. i den i forrige Aars Program angivne Orden.

Opgaverne til de skriftlige Prøver vare følgende:

1. Udarbeidelse i Modersmaalet I (bunden Opgave): At fremstille Modsætningen og Skinsygen imellem Athen og Sparta, som den viste sig fra Perserkrigene indtil den peloponnesiske Krigs Udbrud.

2. Udarbeidelse i Modersmaalet II (fri Opgave): Hvorledes kan Alvor og Mildhed forenes i Behandlingen af Undergivne?

3. Oversættelse fra Latin paa Dansk:

(Quæ hic Danice vertenda proponimus, ex Ciceronis orationis pro Cluentio ea parte, quæ narrationem continet, excerpta sunt paucis mutatis et omissis.)

Larinas fuit quædam Dinæa, quæ ex duobus maritis filios habuit tres, M. et Num. Aurios et Cn. Magium et filiam Magiam, quæ nupsit Oppianico. M. Aurius adolescentulus bello Italico captus apud Asculum in Q. Sergii senatoris, qui postea inter sicarios damnatus est, manus incidit et apud eum in ergastulo fuit. Num. autem Aurius aliquot annis post mortuus est itemque Magia, quæ filium reliquit; postremo unus, qui reliquus erat Dinææ filius, Cn. Magius mortuus est; is heredem fecit sororis suæ et Oppianici filium eumque partiri cum Dinæa matre iussit. Interim venit index ad Dinæam non incertus, qui nuntiaret ei, filium eius M. Aurium vivere et in agro Gallico esse in servitute. Mulier, amissis liberis, cum unius recuperandi filii spes ostentata esset, omnes suos propinquos filiique sui necessarios convocavit

et ab iis flens petivit, ut adolescentem investigarent et sibi restituerent eum filium, quem unum ex tribus fortuna reliquum esse voluisset. Hæc cum agere instituisset, oppressa morbo est; itaque testamentum fecit eiusmodi, ut illi filio sestertiorum CCCC millia legaret, heredem institueret nepotem suum, Oppianici filium; atque iis paucis diebus mortua est. Propinqui tamen illi, quemadmodum viva Dinæa instituerant, ita mortua illa cum eodem illo indice in agrum Gallicum profecti sunt. Interim Oppianicus, ut erat, sicut ex multis rebus reperietis, singulari scelere et audacia, primum per quendam Gallicanum familiarem suum illum indicem pecunia corrupit, deinde ipsum M. Aurium non magna iactura*) facta tollendum interficiendumque curavit. Illi autem, qui erant ad Aurium investigandum et recuperandum profecti, litteras Larinum ad Aurii suosque necessarios mittunt, sibi difficilem esse investigationem, quod intelligerent indicem ab Oppianico esse corruptum, quas litteras A. Aurius, vir fortis et domi nobilis et illius Aurii adolescentis propinquus, in foro palam multis audientibus, cum adesset Oppianicus, recitat et clarissima voce se nomen Oppianici, si interfectum esse Oppianicum comperisset, delaturum esse testatur.

Overskriften oversættes ikke.

Larinum var en By i det Indre af Mellemitalien henimod det adriatiske Hav. Bellum Italicum er Forbunds- (Bundsforvandte-) Krigen, i hvilken Indbyggerne i Larinum hørte til Romernes Fjender. Ager Gallicus (den galliske Mark) hed Landstrøget mellem Ariminum og Ancona, hvor tidligere det galliske Folk Senonerne havde boet; en Beboer af dette Distrikt hed Gallicanus.

*) iactura, Pengeopoffrelse, Udgift.

4. Latinsk Stil: Digteren Simonides, som baade opnaaede stor Berømmelse ved elegiske Digte og Epigrammer og imellem Lyrikerne var i saa stor Anseelse, at han ikke veg meget for Pindar og i visse Arter af Digte endog foretrakkes for ham, var født paa Øen Keos, som ligger nær ved Attika, i den sex og halvtredsindstyvende Olympiades første Aar og levede i halvfemsindstyve Aar, hvis vi troe de Gamles Vidnesbyrd. Han opholdt sig en Tid lang hos Kong Hiero i Syrakus, som vi vide, ogsaa indbød Pindar, Æschylus og andre Digtere til at komme til sig og give hans Hof Glands. Hvor fortrolig Simonides omgikkes Hiero, sees af hvad baade Andre berette og Xenophon i det Skrift, som hedder Hiero, i hvilket han indfører Simonides talende med Hiero og undersøgende med ham, om Eneherskerens eller den

private Mands Liv er lykkeligst. Imellem de mægtige og rige Mænd, som havde ønsket, at deres Navn og Bedrifter og især deres Seire i de offentlige Væddekampe skulde forherliges ved Simonides's Sange, var ogsaa Thessalernes Fyrste Skopas. Om ham og Simonides fortælles et Sagn, der maaskee er værd at anføre her. Da Simonides i et Digt, som var skrevet til at lovprise en Seir af Skopas, havde i en Digression vendt sig til Dioskurerne og i en lang Række Vers havde fortalt og ophøiet deres Bedrifter, gav Skopas ham, da han bad om det lovede Honorar*), kun en Deel deraf, idet han bød ham at forlange Resten af Castor og Pollux, hvem den større Deel af Digtet angik. Overhovedet beskyldtes Simonides hos de Gamle undertiden for Havesyge, fordi han fordrede høit Honorar for sine Digte; men hvad sandt der er i denne Anklage, er vanskeligt at sige.

*) Honorar, merces.

5. Arithmetisk Opgave: Hvad forstaas ved to Tals største fælles Maal og mindste fælles Mangefold? Der forlanges en kort Angivelse af Maaden, hvorpaa de findes.

Hvad forstaas ved to Polynomiers største fælles Maal og mindste fælles Mangefold? Hvorledes findes de for

$$2x(x^2+11)+8(2x^2-5)$$

og

$$126x(x+1)+18(x^3-15)?$$

At finde de to Tal, hvis største fælles Maal er 12, hvis mindste fælles Mangefold er 7308 og hvis Sum er 600.

Kan man altid finde to Tal, hvis største fælles Maal er a, hvis mindste fælles Mangefold er b, og hvis Sum er c, hvilke hele Tal man end vælger for a, b og c?

6. Geometrisk Opgave: En Pyramide har en regelmæssig nkant til Grundflade og ligesidede Trekanter til Sideflader; hvorledes indses, at n hverken kan være over 5 eller under 3?

Naar Pyramidens Kant er k, hvorledes findes saa dens Volumen, dens Sideliniers og Sidefladers Vinkler med Grundfladen, for $n=3$, $n=4$ og $n=5$?

Hvorvidt ere disse Pyramider regelmæssige Polyedre eller Dele deraf?

I Bedømmelsen af Prøverne deltoge udenfor Skolens Lærerpersonale: i skriftlig Latin, i Græsk og Historie Undervisningsinspecteuren, i Mathematik Cand. polyt. Mathiesen, i Naturlære Cand. polyt. Møller.

Udfaldet af Examen, til hvilken 12 Disciple havde indstillet sig, vil sees af omstaaende Charakterliste.

		Afg			
№	Candidaterne.	Udarb. i Modersm. I.	Udarb. i Modersm. II.	Latin (skriftlig).	Latin
1.	H. B. Ussing	Ug.÷$\frac{1}{3}$	Mg.+$\frac{1}{3}$	Mg.	Ug
2.	J. P. Prahl	Mg.÷$\frac{1}{3}$	Mg.÷$\frac{1}{3}$	G.	M
3.	H. P. Traustedt	G.	G.	G.	M
4.	F. S. Lillienskjold	Mg.÷$\frac{1}{3}$	G.+$\frac{1}{3}$	G.+$\frac{1}{6}$	Mg.
5.	E. E. Hornemann	Mg.÷$\frac{1}{3}$	G.	Mg.÷$\frac{1}{6}$	G.-
6.	O. C. E. With	Mg.	G.+$\frac{1}{3}$	G.+$\frac{1}{3}$	Mg.
7.	F. P. Brix	Mg.	G.+$\frac{1}{3}$	Mg.÷$\frac{1}{6}$	M
8.	B. Stephensen	G.	Mg.÷$\frac{1}{3}$	Mg.	G
9.	H. P. H. Stilhoff	G.÷$\frac{1}{3}$	Tg.+$\frac{1}{3}$	G.	G.-
10.	P. V. Hertz	G.	G.	G.+$\frac{1}{6}$	M
11.	G. L. Grove	G.÷$\frac{1}{3}$	G.	G.+$\frac{1}{3}$	Mg.
12.	I. F. Gade	G.+$\frac{1}{3}$	G.+$\frac{1}{3}$	Tg.+$\frac{1}{6}$	G.-

2. Hovedexamen 1873. Den skriftlige Del af denne Prøve foretoges for 6te (ny 4de) Klasses Vedkommende ifølge Ministeriets Bestemmelse i forommeldte Skrivelse af 31te Mai f. A. den 16de og 17de Juni, for de øvrige Klasser den 30te s. M. og 1ste Juli. Den mundtlige Del afholdtes for 6te Klasse, hvor Professor Ussing førte Kontrollen i Latin, den 26de og 27de Juni, for de øvrige Klasser i Tiden fra 2den til 10de Juli overensstemmende med det i forrige Aars Program meddelte Schema.

Opgaverne til de skriftlige Prøver for 6te Klasse, der vare Skolen tilstillede fra Ministeriet, vare følgende:

en 1873.

	Historie.	Arithmetik.	Geometri.	Naturlære.	Points.	Hoved-charakter.	Hebraisk.
	Ug.	Mg.+$\frac{1}{2}$	Ug.÷$\frac{1}{3}$	Ug.	81	Første Charakter. med Udmærkelse.	Ug.
$\frac{1}{2}$	Mg.+$\frac{1}{3}$	Mg.+$\frac{1}{2}$	Mg.	Mg.÷$\frac{1}{3}$	71	Første Charakter.	„
$\frac{1}{6}$	Mg.	Ug.÷$\frac{1}{6}$	Mg.+$\frac{1}{3}$	Mg.÷$\frac{1}{3}$	68	Første Charakter.	Mg.÷$\frac{1}{3}$
$\frac{1}{6}$	Mg.+$\frac{1}{3}$	Mg.+$\frac{1}{2}$	G.+$\frac{1}{3}$	G.+$\frac{1}{3}$	68	Første Charakter.	„
$\frac{1}{6}$	G.+$\frac{1}{3}$	Mg.+$\frac{1}{6}$	Mg.÷$\frac{1}{3}$	Mg.	66	Første Charakter.	„
$\frac{1}{3}$	Mg.+$\frac{1}{2}$	Mg.+$\frac{1}{2}$	Mg.+$\frac{1}{3}$	Ug.	70	Første Charakter.	G.+$\frac{1}{3}$
$\frac{1}{6}$	Ug.÷$\frac{1}{3}$	G.+$\frac{1}{2}$	Mg.÷$\frac{1}{3}$	G.÷$\frac{1}{3}$	68	Første Charakter.	„
$\frac{1}{6}$	Tg.	G.÷$\frac{1}{6}$	Tg.+$\frac{1}{3}$	G.÷$\frac{1}{3}$	40	Anden Charakter.	„
$\frac{1}{6}$	G.+$\frac{1}{2}$	G.	Tg.+$\frac{1}{2}$	G.+$\frac{1}{3}$	50	Anden Charakter.	„
$\frac{1}{3}$	Mg.÷$\frac{1}{6}$	G.+$\frac{1}{2}$	Mg.÷$\frac{1}{3}$	Mg.+$\frac{1}{3}$	64	Første Charakter.	„
$\frac{1}{6}$	G.+$\frac{1}{6}$	Mg.+$\frac{1}{2}$	Mg.÷$\frac{1}{3}$	G.	60	Anden Charakter.	„
$\frac{1}{6}$	G.+$\frac{1}{2}$	Mg.	G.+$\frac{1}{2}$	Mg.÷$\frac{1}{3}$	57	Anden Charakter.	„

1. Udarbeidelse i Modersmaalet: Skildring af Alperne.

2. Latinsk Stil: C. Marius, der maa regnes imellem Romernes berømteste Feltherrer, blev født i Arpinum, i hvilken By M. Cicero fødtes halvtredsindstyve Aar efter Marius; Byen laa[1]) i Volskernes gamle Land ved Floden Liris. Marius, der var af uberømt[2]) Slægt, men dog af ridderlig Stand[3]), gjorde som Yngling Tjeneste[4]) i den numantinske Krig under Scipios Anførsel. Da han ved Tapperhed og krigerisk Dygtighed[5]) havde vundet[6]) Folkets Gunst, blev han valgt til Qvæstor og beklædte[7]) dernæst de øvrige Embeder indtil Præturen. Efter Præturen blev han i den jugurthinske Krig Underfeltherre[8]) hos Consulen Q. Metellus og udmærkede sig[9]) saameget, at Folket overdrog[10]) ham Konsulatet og den øverste Befaling

mod Iugurtha. Da den jugurthinske Krig var endt, blev han sendt mod Cimbrerne og Teutonerne, som havde overvundet flere romerske Hære og havde indjaget Romerne stor Skræk, og førte Krigen mod dem i fire Aar. Hvor store Bedrifter[11]) han udførte i denne Krig, er alle bekjendt, og Folket viste[12]) ham saa stor Ære, at det fem Gange valgte ham til Consul. Forbundskrigen forøgede ikke Marius' Roes og Borgerkrigen mod Sulla fordunklede[13]) den. Marius' Navn vilde straale[14]) mere i Historien, hvis han havde levet kortere.

[1]) ligger, situs est. [2]) uberømt, ignobilis. [3]) Stand, ordo. [4]) gjøre Tjeneste (i Krig) militare. [5]) Dygtighed, virtus. [6]) vinde, consequi. [7]) beklæde, fungi [8]) Underfeltherre, legatus. [9]) udmærke sig, excellere. [10]) overdrage, mandare. [11]) udføre Bedrifter, gerere res. [12]) vise, habere. [13]) fordunkle, obscurare. [14]) straale, splendere.

3. Regning og Arithmetik:

1. En Cirkelbue paa 15° er 19 Mile lang, hvor stort er Cirklens Areal?

2. En Kapital har ved at staa paa Rente i Tidsrummet fra den 3die August 1872 til den niende Januar 1873, begge Dage medregnede, saaledes at der gives 1 Skilling daglig Rente af 100 Rd., indbragt i simpel Rente (ikke Rente af Rente) netop 100 Rd. Hvor stor har Kapitalen været?

3. En Beholdning paa 5013 Td. Steenkul svinder paa hver Tønde $^3/_8$ Skjæppe Derefter sælges hele Beholdningen til en Pris af $15^2/_3$ ℔ for hver Tønde, den nu indeholder. Hvormeget udgjør hele Salgsprisen? Til hvilken Pris for hver Tønde maatte de 5013 Tønder være kjøbte, for at Salgsprisen skulde være lig Indkjøbsprisen? Kan det sidste Spørgsmaal besvares, naar man ikke kjender Beholdningens Størrelse?

4. Af
$$\left.\begin{aligned} x - 1 &= y - a^2 \\ y &= z + 2a \\ z &= x^2 - 3a - 1 \end{aligned}\right\} \text{søges } x, y, z.$$

5. Af $1000\sqrt{x+\sqrt{x}} = 100$ søges x.

6. Tre paa hverandre følgende Led i Kvotientprogression (geometrisk Række) have S til Sum, P til Produkt. Hvorledes udtrykkes de enkelte Led ved S og P? Ex. $S = 35$, $P = 1000$.

Der forlanges tre af disse Opgaver løste, deriblandt en af de tre første og en af de tre sidste.

4. Geometri:

1. En ret Linie og en Cirkel ere givne. At konstruere Tangenter til Cirklen parallele med den rette Linie.

2. At konstruere en Cirkel igjennem to givne Punkter AB saaledes, at den berører en given ret Linie parallel med AB.

3. En Trekant har en Vinkel $A = 30^0$, det Stykke af Halveringslinien af en af de andre Vinkler, som ligger indenfor Trekanten, har en given Længde h, og det Stykke af den modstaaende Side, som afskjæres af Halveringslinien fra Vinkelspidsen A at regne, er $h \sqrt{2}$. At konstruere Trekanken.

4. Hvorledes beregnes Arealet af en regelmæssig Mangekant? Beregning af Arealerne af den regelmæssige Sexkant, som er omskreven om en Cirkel med given Radius, og af den regelmæssige Tolvkant, som er indskreven i den samme Cirkel, samt Bestemmelse af disse Arealers Forhold.

5. Hvorledes findes Arealet af et Cirkelsegment (Afsnit)? Bevis, at den rektificerede Bue l til et Cirkelsegment, hvis Areal er halvt saa stort som den tilsvarende Sektors (Udsnits) Areal, maa være dobbelt saa stort som Afstanden h fra Chordens ene Endepunkt til den Diameter, som gaaer igjennem det andet.

Hvorledes kan man i dette Tilfælde af de givne Linier l og Cirklens Radius r finde de Stykker, hvori Diametren deles af Linien $h = \frac{1}{2} l$?

6. I en ligesidet Trekant indskrives en Cirkel. En parallel Transversal, som tangerer den, drages. I den derved afskaarne Trekant indskrives atter en Cirkel og en dertil tangerende parallel Transversal, som ogsaa er parallel med den første, drages.

Man skal finde

a) Forholdet mellem den første Cirkels Radius og den givne Trekants Side,
b) de to paralellele Transversalers Forhold til samme Side,
c) de to Cirklers og de to Paralleltrapeziers Arealers Forhold.

Der forlanges løst en af de tre første og en af de tre sidste Opgaver.

Af 6te Klasses Disciple var en ved Sygdom forhindret fra at deltage i Examen. De øvrige bestode den alle med den i Lov af 1ste April 1872 § 5 givne Retsvirkning.

Efter tilendebragt Prøve opflyttedes 7de Klasse B's 9 Disciple alle i 7de Kl. A, af 6te Klasses 25 Disciple 24 i ny 5te Kl., af 5te Klasses 17 Disciple 14 i ny 4de Kl., af 4de Klasses 23 Disciple 20 i ny 3die Kl., af 3die Klasses 28 Disciple 23 i ny 2den Kl., 2den

Klasse A's 25 Disciple alle i ny 1ste Kl. A, af 2den Klasse B's 21 Disciple 20 i ny 1ste Kl. B.

3. Halvaarsexamen 1874. Den skriftlige Del foretoges den 23de og 24de Januar og bestod i dansk og latinsk Stil, latinsk Version og mathematisk Udarbeidelse for 7de Kl. A; dansk og fransk Stil, latinsk Version og mathematisk Udarbeidelse for 5te Kl.; dansk og latinsk Stil, latinsk Version og mathematisk Udarbeidelse for 4de Kl.; dansk og latinsk Stil, fransk og latinsk Version for 3die Kl.; latinsk Stil, tydsk, fransk og latinsk Version for 2den Kl.; dansk Stil, tydsk og fransk Version samt Regning for 1ste Kl. A og B; desuden Skjønskrivning for de to sidstnævnte Klasser. Den mundtlige Prøve, ved hvilken foruden den examinerende Lærer Rector alene var Censor, afholdtes i Tiden fra 26de til 31te Januar uden anden Afbrydelse i den daglige Undervisning end den, som Prøverne nødvendiggjorde. Gjenstandene for den vare: i 7de Kl. A Historie og Naturlære, i 5te Kl. Oldnordisk, i 4de Kl. Tydsk og Fransk, i 3die Kl. Tydsk og Mathematik, i 2den Kl. Geografi, i 1ste Kl. A og B Latin.

II. Disciplene.

Ved Afslutningen af forrige Aars Beretning var Disciplenes Antal 162. Efter den Tid ere foruden de foran nævnte 12 Candidater, der dimitteredes til Universitetet, endvidere 15 Disciple udgaaede, nemlig: af 4de Kl. M. C. Castberg, af 3die Kl. V. C. F. Bondesen, A. C. C. Schmidt, C. A. Erichsen og V. With, af 2den Kl. A. H. P. Johansen, B. R. H. Fog, F. R. Hansen og E. F. C. Kauffmann, af 1ste

Kl. A E. C. F. Jensen, S. T. P. Olivarius, C. S. A. Scherfig og P. F. C. Gotschalk, af 1ste Kl. B A. G. C. E. Goos, af den tidligere 2den Kl. B T. I. L. Gjerulf. Derimod ere 7 nye optagne, saa at Skolen fortiden tæller 142 Disciple, hvilke i nærværende Øieblik (Mai Maaned) ere ordnede i de forskjellige Klasser saaledes, som efterstaaende Liste udviser. Disciplene af den mathematisk-naturvidenskabelige Retning ere betegnede med en Stjerne. Ved de nyoptagne Disciple er tilføiet Fødselsdag og Fødselsaar samt i Parenthes Fædrenes Stilling.

VII Klasse A.

1. T. A. Juhl. 2. V. E. S. Henningsen. 3. I. C. V. Rievers. 4. H. Hammershaimb. 5. L. Wolfhagen. 6. N. Restorff. 7. I. H. P. Nielsen. 8. G. D. Garde. 9. C. F. L. Holmer.

V Klasse.

1. L. K. B. Sveistrup. 2. J. H. T. Gad. 3. A. C. J. Bornemann. 4. R. S. Gram. 5. J. F. Lund. 6. V. C. Bernth. 7. C. J. B. Hagen. 8. H. E. Barner*. 9. P. E. Benzon. 10. I. C. Volquartz. 11. K. O. C. Hornemann. 12. L. C. Djørup. 13. 13. F. A. O. Stilhoff*. 14. V. Schultz. 15. R. Blom. 16. U. H. Wøldike. 17. E. U. G. Ernst*, f. 27/11 1857 (Oberst i Ingenieurcorpset E.). 18. J. F. Dahl. 19. A. E. V. Jørgensen. 20. J. C. A. Jansen. 21. G. A. K. Evers. 22. C. T. Ussing. 23. A. G. Lund*. 24. C. A. T. Scherfig*.

IV Klasse.

1. C. A. G. A. Sandberg. 2. A. G. L. Lehmann*. 3. J. L. Lunddahl. 4. H. C. Begtrup.

5. L. V. Thomsen*. 6. R. S. Bergh. 7. C. Castenskjold. 8. J. L. A. Kolderup-Rosenvinge*. 9. C. N. Starcke. 10. A. Buntzen. 11. A. Castenskjold*. 12. H. C. A. Glud. 13. E. H. Lund. 14. H. H. Schou*.

III Klasse.

1. J. H. M. Haase. 2. A. B. Drackmann. 3. H. H. Schmidt. 4. J. H. Ahlberg. 5. C. O. J. Liebe. 6. V. L. Nielsen. 7. A. V. Bølling. 8. P. Meldahl*. 9. N. H. Raaschou*. 10. F. Wolff. 11. A. S. Ørsted. 12. J. C. J. Müller*. 13. T. Eibe. 14. H. Bille-Top. 15. C. S. Ryder. 16. J. C. L. Castella. 17. J. Hammershaib*. 18. H. H. Lund*. 19. J. T. Krag. 20. A. O. T. N. B. Kauffmann. 21. V. Levy. 22. E. W. Norrie, f. 22/11 1858 (afg. Lieutenant og Skibsmægler N. i Helsingør.)

II Klasse.

1. C. V. Ravn. 2. C. V. M. Madsen. 3. C. A. Blume. 4. A. E. Christiansen. 5. J. P. V. Clausen. 6. H. V. Kramp. 7. J. M. D. Lehmann. 8. A. Holmer. 9. V. R. Braag. 10. S. T. Nielsen. 11. J. Djørup. 12. J. L. Myhre. 13. F. Tutein. 14. J. T. Thomsen. 15. P. E. Sporon. 16. C. C. Søderberg, f. 13/11 1860 (Capitain ved Fodfolket S.). 17. K. V. Schou. 18. C. A. V. Engelhardt. 19. A. W. Hansen. 20. O. H. E. Holck. 21. C. S. Ulrich. 22. J. G. F. Holck. 23. C. D. Scherfig.

I Klasse A.

1. W. J. Krüger. 2. J. C. Leuning. 3. S. E. L. S. Høyer. 4. E. F. Bergmann. 5. A. L. Duus. 6. V. P. Trier. 7. A. P. Vedel. 8. D. C. Braag. 9. J. Gottschalk. 10. K. E. Tulinius. 11. P. T.

Raaschou. 12. C. J. Carøe. 13. C. Koppel. 14. P. E. Kolderup-Rosenvinge. 15. R. G. Harboe. 16. V. Hertel. 17. E. F. Kinzi. 18. R. F. C. P. Rubow. 19. C. F. G. Thorkelin. 20. J. K. C. Wroblewsky. 21. S. F. Stein. 22. C. A. Lorck. 23. N. F. Ravn. 24. J. P. Traustedt. 25. E. Ulrik. 26. V. G. D. F. Richter. 27. J. F. Jacobsen.

I Klasse B.

1. A. V. Scharf, f. 22/5 1861 (Stabssergent S.). 2. C. P. Gammelgaard. 3. H. K. K. Sveistrup, f. 18/3 1861 (afg. Sognepræst til Hvedstrup og Fløng S.). 4. E. Tutein. 5. N. C. Rosenløv. 6. J. E. Been. 7. H. T. Olrik, f. 12/7 1862 (Portraitmaler O.) 8. M. F. Haxthausen. 9. V. C. A. Jøhnke. 10. K. G. Knudsen. 11. V. J. G. Frisch. 12. B. B. Salomon. 13. J. C. C. Hammerich. 14. J. E. Lehmann. 15. C. C. V. Sass. 16. R. J. Schou. 17. F. Herholdt. 18. O. S. Hansen. 19. T. F. Bruun. 20. H. C. Faber. 21. S. A. Bille. 22. M. J. M. Tvermoes. 23. V. A. N. G. Schack.

III. Lærerpersonalet.

Som Følge af den tidligere 2den Klasses Nedlæggelse fratraadte de hidtilværeude Timelærere Cand. polyt. J. C. Barth og Cand. phil. V. Kieler ved Udløbet af Skoleaaret 1872—73 deres Functioner ved Skolen.

Under 28de Juli 1873 blev hidtilværende Adjunct ved Metropolitanskolen Christian Emil Brunne-

mann allernaadigst beskikket til Sognepræst for Enderslev og Vraaby Menigheder i Sjællands Stift. De herved ledigblevne Undervisningstimer bleve fra det nye Skoleaars Begyndelse indtil Udløbet af September Maaned med Ministeriets Tilladelse besørgede af Vicarier, nemlig Timerne i Dansk i 3de og 4de Klasse samt Tydsk i 1ste, 2den og 3die Klasse af Cand. philol. J. C. W. Engel og Timerne i Religion i 1ste Klasse A og B, 2den og 3die Klasse af Cand. theol. T. H. B. Jespersen.

Ifølge dertil af Ministeriet under 23de August f. A. given Bemyndigelse blev det overdraget Cand. mag. Adam Frederik Wivet Paulsen som Timelærer at besørge Undervisningen i Naturlære.

Under 17de September f. A. blev forhenværende Adjunkt Cand. theol. Johannes Kaper af Ministeriet constitueret til Lærer ved Skolen.

IV. Undervisningen.

1. Med Undtagelse af 7de Klasse A, hvor endnu iaar ingen Forandring har været foretaget i Planen for Undervisningen, har denne for de øvrige Klassers Vedkommende været ordnet og ledet i Overensstemmelse med de i Anordningen af 5te August 1871 § 2 og § 4 givne Bestemmelser.

De ugentlige Undervisningstimers Fordeling paa de forskjellige Lærefag vil sees af efterstaaende Tabel, paa hvilken F., S. og M. betegner henholdsvis Fællestimerne og de for den sproglig-historiske og for den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling særlige Timer.

Fagene.	I. B.	I. A.	II.	III. S.	III. F.	III. M.	IV. S.	IV. F.	IV. M.	V. S.	V. F.	V. M.	VII. A.	Summa.
Dansk	3	3	2	2		1	2		1	4			2	20
Tydsk	2	2	2	2			2			„			„	10
Fransk	3	3	3	2			2			3			„	16
Engelsk	„	„	„	„			„			2			2	4
Latin	6	6	8	7			8			9			9	53
Græsk	„	„	„	5			5			6			6	22
Hebraisk	„	„	„	„			„			„			2	2
Religion	2	2	2	2			„			„			„	8
Historie	2	2	3	3			2			3			4	19
Geografi	2	2	2	1			2			„			„	9
Mathematik og Tegning	6	6	5	4		2	5		2			10	4	44
Naturhistorie	2	2	2	2			2			„			„	10
Naturlære	„	„	„	„		2	2		3	3		5	3	15
Skrivning	2	2	1	„			„			„			„	5
Sang	(2)	(2)	(2)	(2)			(2)			(2)			(2)	4
Gymnastik	4	4	4	4			4			4			4	28
Ialt ugentlige Timer	36	36	36	5	31	5	5	31	5	18	18	15	38	269

Undervisningens Fordeling mellem Lærerne har været følgende:

1. Rector: Dansk Stil og Latin i VII Kl. A, Græsk i V Kl. ..... 16 Timer.
2. Overlærer Krebs: Dansk i I Kl. A og II Kl., Latin i I Kl. B og IV Kl., Hebraisk i VII Kl. A. ..... 21 —
3. Overlærer Fogh: Geografi og Naturhistorie i I—IV Kl. ..... 19 —
4. Overlærer, Inspector Smith: Mathematik i I Kl. B, III og V Kl. ..... 22 —

5. Overlærer Kerrn: Latin i I Kl. A og II Kl., Græsk i III og IV Kl..... 24 Timer.
6. Adjunct Bergmann: Latin i III Kl., Historie i I—VII Kl. A..... 26 —
7. Adjunct Pullick: Mathematik i I Kl. A, II, IV og VII Kl. A..... 22 —
8. Const. Lærer Dr. philos. Pingel: Dansk i V og VII Kl. A, Tydsk i IV Kl., Latin i V Kl., Græsk i VII Kl. A..... 22 —
9. Const. Lærer Cand. philol. Giede: Dansk i I Kl. A, Fransk i I—V Kl., Engelsk i V og VII Kl. A..... 23 —
10. Const. Lærer Adjunct Kaper: Dansk i III og IV Kl., Tydsk og Religion i I—III Kl..... 22 —
11. Timelærer Cand. mag. Paulsen: Naturlære i III—VII Kl. A..... 15 —
12. Timelærer Kinzi: Skrivning i I og II Kl. 5 —
13. Cand. philos. Zeise: Sang..... 4 —
14. Lieutenant Andersen: Gymnastik..... 26 —
15. Krigsassessor Svane: Gymnastik..... 6 —

2. Følgende Pensa ere i Aarets Løb gjennemgaaede de forskjellige Fag:

Dansk.

I Kl. B. Wulffs Læsebog er benyttet til Oplæsning og Analyse. Følgende 8 Digte ere lærte udenad: „Hundemordet“, „Smeden og Bageren“, „Det gamle Sværd“, „Kirkeklokken i Farum“, „Mosen ved Oversø“, „Modersmaal“, „En Veninde“, „Glæde over Danmark“. Bojesens Sproglære er læst og repeteret. 1 Stil om Ugen (i alt 37). — I Kl. A. Wulffs Læsebog er benyttet til Oplæsning og Analyse. Følgende 8 Digte ere lærte udenad: „Hr. Mikkel“, „Tjenstagtighed“, „Hundemordet“, Smeden og Bageren“, „Jacob og Lone“, „Knud den Store“, „Ridderen ved Kulsvierhytten“, „Glæde over

Danmark". Bojesens Sproglære er læst og repeteret. 1 Stil om Ugen (i alt 37). — II Kl. Winkel Horns og Borchsenius's Læsebog er benyttet til Oplæsning og Analyse. Følgende 7 Digte ere lærte udenad: „Den danske Bonde", »Murad", „Den firbenede Proletar", „Sven Due", „Ludvig Holberg", „Knud Sjællandsfar", „Skriftemaalet". Winthers „Hjortens Flugt" er oplæst. Bojesens Sproglære repeteret. 1 Stil om Ugen (i alt 34). — III Kl. Af Oehlenschläger er læst Nordens Guder og Ørvar Odds Saga samt Aly og Gulhyndy; desuden er Wølsungasaga bleven oplæst. Den nordiske Mythologi er gjennemgaaet paa Grundlag af Arentzens og Thorsteinssons Bog. 2 Stile om Maaneden (i alt 18). Disciplene af den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling have desuden læst de 6 første Sange af Iliaden og de 3 første Sange af Odysseen i Wilsters Oversættelse og gjennemgaaet den græsk-romerske Mythologi efter Dorphs Bog. — IV Kl. Den danske Literaturs Historie indtil det 18de Aarhundrede. 2 Stile om Maaneden (i alt 18). Disciplene af den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling have desuden læst de 7 sidte Sange af Iliaden samt 6te til 9de og 20de til 24de Sang af Odysseen i Wilsters Oversættelse. — V Kl. Den danske Literaturs Historie i det 18de Aarhundrede. 2 Stile om Maaneden (i alt 18). Wimmers oldnordiske Læsebog S. 1—26; det Vigtigste af samme Forfatters oldnordiske Formlære. — VII Kl. A. Den danske Literaturs Historie i det 19de Aarhundrede. 14 skriftlige Udarbeidelser.

Tydsk.

I Kl. B og A. Fibigers Læsebog Side 1—56. Hjorts kortfattede tydske Sproglære ved Kaper § 14—92. Til mundtlig Stil er brugt Holbechs og Petersens Materialier S. 10—17 og 25—29. 8 Hjemmestile. — II Kl. Fibigers Læsebog S. 102—155, 212

—217, 287—301. 8 Hjemmestile. — III Kl. Fibigers Læsebog S. 159—174, 212—222, 228—234, 266—268, 287—304, 329—351, 358—364. Som Maanedslæsning Schillers Maria Stuart, Act 1—3 (incl.) Formlæren efter Simonsen. Holbechs og Petersens Materialier S. 14—16 og 36—50. 8 Hjemmestile. — IV Kl. Hoffmanns Majorat og Meister Martin. Schillers Wilhelm Tell. En Mængde mindre Digte af de bedste Forfattere ere oplæste og forklarede. Af Simonsens Formlære er det Vigtigste repeteret. Til mundtlig Oversættelse fra Dansk til Tydsk er brugt Holbechs og Petersens Materialier. 8 Stile.

Fransk.

I Kl. B. Sicks Læsebog, 1ste Afdeling S. 44—62 og 69—94; 2den Afdeling S. I—21. Formlæren efter Ingerslev (af de uregelmæssige Verber ere kun de vigtigste lærte). Sicks Materialier Nr. 1—17. 24 Dictat- og Hjemmestile. — I Kl. A. Sicks Læsebog, 1ste Afdeling S. 48—62 og 71—94; 2den Afdeling S. 1—30. Formlæren efter Ingerslev. Sicks Materialier Nr. 12—21. 18 Dictat- og Hjemmestile. — II Kl. Sicks Læsebog, 2den Afdeling S. 60—81, 92—115, 119—148. Formlæren efter Ingerslev. Borrings Stiløvelser fra Nr. 49 i 1ste til Nr. 7 i 2den Afdeling. 18 Dictat- og Hjemmestile. — III Kl. Sicks Læsebog, 2den Afdeling S. 73—115 og 119—173; som Maanedslæsning samme Læsebog S. 173—234. Formlæren efter Ingerslev. Borrings Stiløvelser fra Nr. 49 i 1ste til Nr. 7 i 2den Afdeling. 14 Stile. — IV Kl. Sicks Læsebog, 2den Afdeling S. 153—195 og 310—376; som Maanedslæsning samme Bog S. 1—153. Formlæren efter Ingerslev. — V Kl. Sicks Læsestykker for de øverste Klasser, 2det Hefte S. 1—108 og 143—154 samt 3die Hefte. Som Maanedslæsning har Klassen fuldendt Læsningen af Scribes *La calomnie*, endvidere læst V. Hugo's *Hernani*, Corneille's *Cid* og Beaumar-

chais's *Le mariage de Figaro.* Formlæren repeteret og det Vigtigste af Syntaxen gjennemgaaet efter Ingerslev med tilsvarende Exempler af Borrings Stiløvelser. 23 Stile.

Engelsk.

V Kl. Listovs Elementarbog. Af Sammes Udvalg af engelske Forfattere 1ste Hefte S. 1—37 og 56—81. Rosings engelske Formlære. — VII Kl. A. Listovs engelske Læsestykker S. 103—117 og 155—204. Ch. Dickens's *Sketches* S. 1—60.

Latin.

I Kl. B. Kerrns og Krebs's Læsebog er læst og repeteret til S. 31, 3. Af Madvigs Sproglære er læst den til Læsebogen svarende Del. Siden Begyndelsen af Marts Maaned er skrevet en Stil om Ugen (i alt 14). — I Kl. A. Kerrns og Krebs's Læsebog er læst og repeteret til S. 34, 6. Af Madvigs Sproglære er læst den til Læsebogen svarende Del. I det sidste Halvaar er i Reglen skrevet 1 Stil om Ugen (i alt 20). — II Kl. Af Kerrns og Krebs's Læsebog er læst og repeteret de latinske Stykker i de 3 sidste Afsnit, medens de danske ere benyttede til mundtlig og skriftlig Stil. Af Cornelius Nepos er læst og repeteret: Miltiades, Themistocles, Aristides, Pausanias og Cimon; af Cæsars Gallerkrig 3die Bog. Af Madvigs Sproglære er Formlæren repeteret og af Ordføiningslæren er læst og repeteret §§ 177—261. I Reglen 1 skriftlig og 1 mundtlig Stil om Ugen (i alt 37 skriftlige Stile). — III Kl. Cæsars Gallerkrig, 3die Bog; Sallusts Catilina; af Ovids Forvandlinger (Blochs Udg.): Ocyrhoe, Battus, Europa, Cadmus, Actæon, Pentheus, Ino og Athamas, Pyramus og Thisbe. Af Madvigs Sproglære er Formlæren repeteret, af Ordføiningslæren §§ 177—280 repeterede og desuden læst §§ 281—374. I Reglen 1 skriftlig og 1 mundtlig Stil om Ugen, hvortil er

benyttet Kerrns „Nogle Stykker til at oversætte fra Dansk til Latin"; nu og da en Version (ialt 40 skriftlige Arbeider). — IV Kl. Ciceros Taler for det maniliske Lovforslag, for Ligarius og Kong Deiotarus; Livius's 2den Bog; Virgils Æneide, 2den Bog. Af Grammatiken er Formlæren og 1ste Afsnit af Ordføiningslæren repeteret, det Øvrige af Ordføiningslæren indøvet ved Stil med Benyttelse af Kjerrns Opgaver fra S. 86 til Enden. 2 Stile om Ugen (i alt 62); 12 Timer ere anvendte til mundtlig Stil. — V Kl. Ciceros Taler for Manilius's Lovforslag, for Digteren Archias, Ligarius og Kong Deiotarus; Livius's 4de Bog; Virgils Æneides 2den Bog; 2den Bog af Horats's Oder og 1ste Bog af hans Breve. Cursorisk er læst Livius's 5te Bog og omtrent 1000 Vers af Ovids Forvandlinger. Madvigs Sproglære læst og repeteret. Bojesens Antiqviteter S. 1—71. Henved 15 Sider af Thriges Lærebog i Oldtidens Historie ere mundtlig oversatte paa Latin. Hver anden Uge en Stil eller Version (i alt 9 Stile og 10 Versioner). — VII Kl. A. Tacitus's Agricola; Ciceros Taler for Milo og for Ligarius; Sammes 2den Bog *de officiis;* Senecas 2den Bog *de beneficiis*; 4de Bog af Virgils Æneide; 2den Bog af Horats's Oder og 1ste Bog af hans Breve. Cursorisk er læst Livius's 4de Bog. Grammatiken repeteret. Bojesens romerske Antiqviteter og Tregders latinske Literaturhistorie læste udtogsvis. 2—3 Stile om Ugen, af hvilke den ene er skreven i Hjemmet; nu og da en Version.

Til indeværende Aars Afgangsexamen opgive Candidaterne: Livius's *præfatio*, 1ste 2den og 3die Bog; Tacitus's Agricola; Ciceros Taler for S. Roscius fra Ameria, Milo og Ligarius; Sammes 2den Bog *de officiis* og *Cato major*; Senecas 2den Bog *de beneficiis*; 1ste, 2den og 4de Bog af Virgils Æneide; 1ste og 2den Bog af Horats's Oder og Sammes Breve (med *ars poetica.*)

Græsk.

III Kl. Bergs Forskole til Læsning af Græsk; det 1ste Kapitel af 2den Bog af Xenophons Anabasis. Tregders Formlære delvis. — IV Kl. Xenophons Anabasis, 1ste Bog; Odysseens 6te og 7de Bog samt 8de Bog til V. 265. Tregders Formlære repeteret og adskilligt nyt medtaget. — V Kl. S. Herodots 9de Bog; Xenophons Erindringer om Sokrates, 4de Bog; Platons Kriton; Iliadens 9de og 10de Bog. Bergs Formlære repeteret; Madvigs Ordføiningslære læst udtogsvis. Christensens græske Statsantiqviteter Tregders Mythologi. — VII Kl. A. Herodots 9de Bog; Platons Euthyphron, Kriton og Menon; Iliadens 9de Bog; Sophokles's Antigone. Det Vigtigste af Madvigs Ordføiningslære repeteret; ligeledes Christensens græske Statsantiqviteter og Tregders Mythologi. Tregders Literaturhistorie læst udtogsvis.

Candidaterne opgive til Afgangsexamen: Herodots 8de og 9de Bog; Xenophons Erindringer om Sokrates, 3die Bog; Platons Euthyphron, *Apologia Socratis*, Kriton og Menon; Iliadens 6te, 7de, 8de og 9de Bog; Sophokles's Antigone.

Hebraisk.

VII Kl. A. Genesis fra Kap. 12 til Enden; de 6 første Psalmer; de 5 første Kapitler af Salomons Ordsprog. Alt repeteret.

Religion.

I Kl. B. Balslevs Katechismus § 55—91. Assens's større Bibelhistorie fra „Kong David“ til „Jesu Daab“. 10 Psalmer. — 1 Kl. A. Balslevs Katechismus fra § 55—94. Assens's støre Bibelhistorie fra „Rigets Deling“ til „Jesu Bjergprædiken.“ 10 Psalmer. — II Kl. Balslevs Katechismus § 95—115 og § 1—19. Assens's større Bibelhistorie fra „Bjergprædikenen“ til

„Pauli Missionsreiser“. 13 Psalmer. — III Kl. Balslevs Katechismus. Assens's større Bibelhistorie.

Historie.

I Kl. B og A. Oldtidens Historie efter Blochs „Lærebog i Historien til Brug for Realskoler“. Det Vigtigste af den gamle Geografi efter Kønigsfeldt. — II og III Kl. Middelalderens og den nyere Historie indtil den franske Revolution med Forbigaaelse af de tre nordiske Riger, efter Blochs foranførte Lærebog 1ste Del S. 95 til Enden, 2den Del S. 1—71 og 132—139. — IV Kl. De tre nordiske Rigers Historie efter Thriges Lærebog. — V Kl. Oldtidens Historie efter Thriges mindre Lærebog; Hovedpunkterne af den gamle Geografi efter Kønigsfeldt. Tidsrummet fra 1789 til Nutiden efter Blochs større Lærebog. — VII Kl. A. Den nyeste Tids Historie (fra 1815) efter Bloch. Repetition af hele Historien efter Thriges og Blochs Lærebøger.

Geografi.

I Kl. B og A. Europa fra Danmark til Storbritannien og Irland efter Thriges Lærebog for de høiere Klasser. — II Kl. Efter Thrige: Europa fra Storbritannien og Irland til Enden; Asien indtil Forindien. — III Kl. Efter Velschow: Asien, Afrika, Amerika og Australien. — IV Kl. Alle Verdensdelene efter samme Bog.

Arithmetik.

I Kl. B. Regning: Brøklæren. Arithmetik: Smiths autograferede Manuscript forfra til § 7 (Talrækken og Talsystemet, Regningsarterne, Brøklæren). Mange Opgaver. — 1 Kl. A. Smiths autograferede Manuscript forfra til § 7. Ligninger af 1ste Grad med 1 Ubekiendt. Mange Opgaver i Arithmetik og Regning. — II Kl. Samme Bog: Proportioner, Potens, Decimal-

brøk. Regning: Anvendelse af Proportioner (Reguladetri, Selskabsregning og Rentesregning). — III Kl. Samme Bog repeteret forfra til Art. 119; af Nyt læst Art. 119—123 (Proportioner) samt Potensopløftning og Roduddragning. Mange Opgaver. — IV Kl. Samme Bog, 2den Del: Ligninger, Logarithmer, Rækker, sammensat Rentesregning. Repeteret Læren om Potens og Rod. Endel praktiske Regneopgaver hjemme og paa Skolen. — V Kl. M. Steens Ren Mathematik. Hele det lovbestemte Pensum. Mange Opgaver, udførte dels hjemme dels paa Tavlen. — VII Kl. A. Det hele Pensum repeteret og indøvet ved Opgaver, regnede dels hjemme dels paa Tavlen.

Geometri.

I Kl. B. Smiths autograferede Manuscript forfra til Art. 56 (Indledning til Mathematiken og af Geometrien: Grundforestillinger om Rumstørrelserne). — I Kl. A. Smiths autograferede Manuscript forfra til Art. 56 (Indledning til Mathematiken og af Geometrien: Grundforestillinger om Rumstørrelserne); Øvelse i at fremstille Legemer ved Tegning paa Tavlen. — II Kl. Samme Bog Art. 56—150 (den rette Linie, Vinkler, vinkelrette Linier og Skraalinier, Paralleler, Trekanter, Mangekanter, Parallelogrammer, Cirklen, Opgaver). Det læste Pensum indøvet ved Opgaver (med Benyttelse af Petersens geometriske Opgaver til Skolebrug). — III Kl. Samme Bog repeteret forfra til Art. 151; af Nyt læst Art. 151—196 (Arealer, Transversaler og Ligedanhed, Opgaver). Disciplene af den mathematiske Afdeling ere desuden særlig øvede i at udføre geometriske Opgaver ved Tegning. — IV Kl. Samme Bog Art. 151—215 (Arealer, Transversaler og Ligedanhed, Opgaver, regelmæssige Polygoner, Cirklens Udmaaling) samt Tillæg: Legemers Udmaaling. Disciplene af den mathematiske Afdeling ere særlig øvede i geometrisk Tegning (Problemer)). — V Kl. M.

Petersens Trigonometri. Mange Opgaver udførte dels hjemme dels paa Tavlen. — VII Kl. A. Ramus's Stereometri. Geometri, Trigonometri og Stereometri repeterede og indøvede ved skriftlige og mundtlige Opgaver.

Naturlære og Astronomi.

III Kl. M. Holtens „Naturens almindelige Love," forfra til Læren om Varmen, efter det af Ministeriet givne Program. — IV Kl. M. Efter samme Bog: Læren om Varmen, Magnetismen og Elektriciteten samt Repetition af forrige Aars Pensum. Johnstrups Chemi forfra til Enden. — V Kl. S. Holtens „Naturens almindelige Love" forfra til Læren om Lyset. Jørgensens Astronomi, de to første Kapitler. — V Kl. M. Ørsteds „Naturens mechaniske Del" fra Læren om Bevægelsen og ud; Lyslæren efter Holten med mange Tilføielser. Jørgensens Astronomi, de to første Kapitler. — VII Kl. A. Ørsteds „Naturlærens mechaniske Del" fra Faldet paa Skraaplanet og ud; efter Holten Læren om Varmen, Magnetismen og Electriciteten med enkelte Tilføielser. Meteorologi efter Dictat. Repetition af forrige Aars Pensum. Jørgensens Astronomi fra 2det Kapitel til Enden samt Repetition af det tidligere læste.

Naturhistorie.

I Kl. B og A. Lütkens Begyndelsesgrunde (Lærebog Nr. 2): Krybdyrene, Padderne og Fiskene. Strøms Planterigets Naturhistorie: Blomsterplanterne i Almindelighed. — II Kl. Strøm: Blomsterplanterne (32 Familier). — III Kl. Lütken: Leddyrene og Bløddyrene; dog ere Smaakrebsene sprungne over. — IV Kl. Lütken: alt det tidligere læste. Vaupell: hele Bogen med Undtagelse af de Familier, som ere trykte med Petit; desuden nogle Afsnit af Planteanatomien og Plantefysiologien.

V. Videnskabelige Samlinger.

1. Skolebibliotheket.

Siden Afslutningen af den i forrige Aars Beretning meddelte Fortegnelse har Skolens Bogsamling modtaget følgende Tilvæxt:

Aarsberetninger fra det kgl. Geheimearchiv. 5 B. 3 H. Kbh. 1873.

— og Meddelelser fra det store kgl. Bibliothek, udg. af C. Bruun. 2 B. 3 H. Kbh. 1873.

Archiv für Naturgeschichte, herausgeg. von F. H. Troschel. 37 Jahrg. 5 H. — 39 Jahrg. 2—4 H. Berlin 1871—74.

— Pädagogisches, heransgeg. von W. Langbein. 15 Jahrg. 6—10. H. — Herausgeg. von Dr. Krumme. 16. Jahrg. 1—4. H. Stettin 1873—74.

Arrest, Dr. H. d', Undersøgelser over de nebulose Stjerner i Henseende til deres spektralanalytiske Egenskaber. Kbh. 1872. (Universitetsprogr.)

Becker, K. F., Verdenshistorie. 19 B. Fem Aars Historie (1867—71) af E. Arnd, overs. af A. Thorsøe. 3—11. H. Kbh. 1873—74.

Beissel, Ch., Øvelser i den tydske Grammatik. Kbh. 1874.

Brandes, G., Hovedstrømninger i det 19de Aarhundredes Litteratur. Realismen i Frankrig. Kbh. 1874.

Cantù, Cesare, Verdenshistorie, frit bearbeidet ved E. Holm og Ph. Weilbach. 22—29. H. Kbh. 1873—74.

Ciceronis. M. Tullii, accusationis in C. Verrem liber quartus. Udg. med Indledning og Anmærkninger af Dr. J. P. Bang. Kbh. 1873.

— Tusculanarum disputationum libri V. Erkl. v. G. Tischer. 6. Aufl. von G. Sorof. Berlin 1872.

Cobet, C. G., Variæ lectiones, quibus continentur observationes criticæ in scriptores Græcos. Ed. II. Lugd. Batt. 1873.

Corssen, W., Ueber Aussprache, Vocalismus und Betonung der lateinischen Sprache. 2. Ausg. 2. B. Leipzig 1870.

Dahl, H., Dansk Hjælpeordbog. 2—4. H. Kbh. 1873—74.

Danmarks. Norges og Sverigs Historie med c. 1000 Illustrationer. 78—84. H. Kbh. 1873—74.

Dass, Petter, Nordlands Trompet samt Viser og Rim. Udg. for den norske historiske Forening af A. E. Eriksen. 1—2. H. Kristiania 1873—74.

Ennianæ poesis reliquiæ. Rec. I. Vahlen. Lips. 1854.

Erdmann, E., Geologiska Vägtaflor. Stockholm 1874.

Erslev, Prof. Ed., Om Maalet for den botaniske Undervisning i vore høiere Skoler og om Grundsætningerne i vore botaniske Læreboeger. Kbh. 1874.

Fenger, S., Beenmarvens Udvikling. Kbh. 1873. (Doctordisp.)

Floræ danicæ supplementi fasc. III. 1874.

Fortschritte, Die, der Physik. XXV Jahrg. 2. Abth. Berlin 1874.

Fra alle Lande. Et Maanedsskrift for nyere Reisebeskrivelser o. s. v. Udg. af L. Zinck. 1873, Mai—Decbr.—1874, Jan.—Marts. Kbh.

Fra Videnskabens Verden. Almenfattelige Smaaskrifter af danske og norske Videnskabsmænd. 1. Række' Nr. 1—5. Kbh. 1873—74.

Fryxell, A., Berättelser ur svenska historien. 42. d. Stockholm 1873.

Geijer, F. G., Samlade Skrifter. 1—4. B. Stockholm 1873—74.

Grundtvig, J., Nogle Bemærkninger om vort Archivvæsen. Kbh. 1873.

Herzog, D. G., Stoff zu stilistischen Uebungen in der Muttersprache. 11. Aufl. Braunschweig 1873.

Hildebrand, H. H., De förhistoriska folken i Europa. 1—2. h. Stockholm 1874.

Holm, R. A., Om automatiske Bevægelser hos Sindssyge. Kbh. 1873. (Doctordisp).

Homers Odyssee, erkl. von Dr. K. F. Ameis. 1 B. 1—2. H. — 2. B. 2 H. Leipzig 1871—73.

— — Anhang. 1—4. H. Leipzig 1867—72.

Iversen, Kortfattet oldnordisk Formlære. 2. Udg. Kbh. 1873.

Kjøbenhavns Diplomatarium. Udg. af O. Nielsen. 2. B. 1—3. H. Kbh. 1873—74.

Koberstein, A., Grundriss der Geschichte der deutschen Nationalliteratur. 5. Aufl. von K. Bartsch. 4—5. B. Leipzig 1873—74.

Krieg, C., Grundriss der römischen Alterthümer. Freiburg im Breisgau 1872.

Lanfrey, P., Napoleon den 1stes Historie. Overs. fra Fransk af N. Bache. 5—11. H. Kbh. 1873—74.

Levison, F., Bidrag til Læren om Fostervandet. Kbh. 1873. (Doctordisp.)

Linnstrøm, H., Svenskt boklexikon. 19—20. h. Stockholm 1873.

Love og Expeditioner vedkommende Kirke- og Skolevæsen. Samlede og udgivne af H. V. Skibsted. 5. B. — Ny Række 1. H. Kbh. 1873.

Lucili, C., saturarum reliquiæ. Emend. et adnot. L. Müller. Lips. 1872.

Lund, Dr. G., Den oldnordiske Literatur. Kbh. 1873.

Madvigii, J. N., adversaria critica ad scriptores græcos et latinos. Vol. II. Hauniæ 1873.

Martensen, H., Katholicisme og Protestantisme. Et Leilighedsskrift. Kbh. 1874.

Meddelelser, Statistiske. Udg. af det statistiske Bureau. 10—11. B. Kbh. 1873.

Oversigt over det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger og dets Medlemmers Arbeider. 1872 Nr. 2. — 1873 Nr. 1 Kbh.

Overskou, Th., Den danske Skueplads i dens Historie. 6. D. 1—5. H. Kbh. 1873—74.

Paulsen, A., Naturkræfterne. 7—9. Lev. Kbh. 1873—74.

Petersen, J., Billeder af Livet i Oldtiden hos Grækerne og Romerne. 1—5. H. Kbh. 1873—74.

Petersen, N. M., Historiske Fortællinger om Islændernes Færd hjemme og ude. 2. B. 2. Udg. Kbh. 1862.

Reuchlin, Dr. H., Geschichte Italiens. 4. Th. Leipzig 1873.

Rørdam, Dr. H., Kjøbenhavns Universitets Historie fra 1588—1621. 3. D. 1—2. H. Kbh. 1873—74.

— Aktstykker og Breve. Tillæg til Universitetets Historie. 4—5. H. Kbh. 1873—74.

Samling af Love og Anordninger m. v. af mere almindelig Interesse, udg. efter Indenrigsministeriets Foranstaltning. 1873—74. 4. H. Kbh. 1873.

Samlinger, Danske, for Historie, Topografi, Personal- og Literaturhistorie, udg. af Chr. Bruun, O. Nielsen og S. B. Smith. 2. Række. 2. B. 4. H. — 3. B. 1—2. H. Kbh. 1873—74.

Sammendrag af statistiske Oplysninger angaaende Kongeriget Danmark. Udg. af det statistiske Bureau. Nr. 1—5. Kbh. 1869—73.

Schmidt, K. A., Encyklopädie des gesammten Erziehungs- u. Unterrichtswesens. 89—90. u. 95—98. H. Gotha. 1873—74.

Schmidt, Dr. K., Geschichte der Pädagogik. 3. Aufl. besorgt durch Dr. W. Lange. 1. B. 4—12. Lief. Cöthen 1873—74.

Seidelin, H. C. P., Diplomatarium Flensborgense. 2. B. 3. H. Kbh. 1893.

Smith, S. Birket, Grevens og Friherrens Komedie. Kbh. 1874.

Steen, A., Integration af lineære Differentialligninger af anden Orden ved Hjælp af Kjædebrøker. Kbh. 1873. (Universitetspr.)

Tabelværk. Statistisk. 3. Række. 20—25. B. Kbh. 1872—73.

Taine, H., Histoire de la literature Anglaise. T. I—V. Paris 1872—73.

Tidsskrift, Botanisk, udg. af den botaniske Forening i Kjøbenhavn. 2. Række. 2. B. 3—4. H. — 3. B. 1—2. H. Kbh. 1873—74.

— for Filologi og Pædagogik. 10. Aarg. 4. H. Kbh. 1873.

— — Fællesregister til 1—10 Aarg. Kbh. 1874.

— Nordisk, for Filologi og Pædagogik. Ny Række. 1. B. 1. H. Kbh. 1874.

— for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben. 4. Række. 5. B. 3—6. H. — 5. Række. 1. B. 1—2. H. Kbh. 1873—74.

— Historisk. 4. Række. 4. B. 1—2. H. Kbh. 1873—74.

— — Udg. af den norske hist. Forening. 3. B. 1. H. Kristiania 1873.

— Nyt, for udenlandsk theologisk Litteratur. 1873, 2—4 H. — 1874, 1. H. Kbh.

— Pædagogisk, utg. af H. F. Hult och E. G. F. Olbers. 1873, 2—6. h. — 1874, 1—2. h. Stockholm.

— Theologisk, 1873, VI—XII. — 1874, I—V. Kbh.

Todhunter, J., Algebra for beginners. London 1872.

Tuxen, J. C., Den danske og norske Sømagt. 1—8. Lev. Kbh. 1873—74.

Ussing, J. L., Fra en Reise, archælogiske Skildringer. Kbh. 1873.

Verhandlungen der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin. 1874, Nr. 1—3. Berlin.

Wiberg, S. V., Register over de i Hovedafdelingen af Skriftet: „Personalhistoriske, statistiske og genealogiske Bidrag til

en almindelig dansk Præstehistorie" anførte Præster. 1—6. H. Odense 1873—74.

Winkel Horn, F., Mennesket i den forhistoriske Tid. 8—11. Lev. Kbh. 1893—74.

Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin. Herausgeg. von W. Koner. 7. B. 6. H. — 8. B. 2—6. H. — 9. B. 1. H. Berlin 1872—74.

— für das Gymnasialwesen. Herausgeg. von H. Bonitz, W. Hirschfelder, P. Rühle. Neue Folge. 7. Jahrg. 4—12. H. — 8. Jahrg. 1—5. H. Berlin 1873—74.

Desuden har Bibliotheket gjennem Ministeriet modtaget Programmer fra de danske og svenske lærde Skoler og høiere Realskoler for 1873, fra de norske lærde Skoler for 1872, — Anmeldelser af Forelæsninger og Øvelser ved Kjøbenhavns Universitet i Foraars- og Efteraars-Halvaaret 1873, — Fortegnelser over de 149 Studerende, som i 1873 have tilendebragt Afgangsexamen ved de lærde Skoler eller Adgangsexamen ved Universitetet, — Liste over de Studerende, som i 1873 have taget den filosofiske Examen.

---

2. Den naturhistoriske Samling

er bleven forøget med følgende Gjenstande:

1. Foræret af Dr. philos. Lütken: Kjæber af Raja clavata, Han og Hun, og af R. batis, Han og Hun;
af Pastor E. V. Lose paa St. Thomas: Mahognitræfrugter, Bomuldsplantens Kapsler, to Frugter af Bælgtræer, en Kalabasfrugt, et Blad af en Sagopalme, en Dusk Sargassotang;
af Discipel Thomsen i 2den Kl.: en Nautilskal.
2. Kjøbte: a. Sylvia philomela, S. luscinia, Hirundo urbica, H. rustica, Corvus pica, Tetrao lagopus, alle udstoppede; b. En Samling Mineralier og Stenarter fra Dr. Krantz i Bonn, bestaaende af følgende Stykker: 1. Mineralier: Kvarts (9 Stykker), Opal, Agat (2), Orthoklas (4), Oligoklas, Labrador,

Leucit (2), Glimmer (3), Talk, Chlorit, Augit (3), Hornblende (3), Diallag, Granat (3), Olivin, Kalkspath (2), Arragonit (2), Salt, Gips (4), Apatit (2), bituminøst Træ, Anthracit, Rødgylden (2), Fahlerts, Sølv, Kobber, Kobberkiis (2), broget Kobbermalm, Kobberglands, Malachit, Kobberlasur, Zinnober (2), Magnetjernsteen (2), Svovlkiis (2), Jernglands, Rødjernsteen, Bruunjernsteen, Leerjernssteen, Jernspath (2), Myremalm, Bønnemalm, Blyglands (2), Galmej (4), Tinsteen, Flusspath (3), Tungspath (2). — 2. Stenarter: Granit (6), Syenit (2), Gabbro, Diorit (4), Dolerit (2), Basalt (2), Trachyt (2), Porphyr (3), Lava (3), Obsidian, Pimpsteen, Tuf, Gneis (2), Glimmerskifer (3), Hornblendeskifer, Chloritskifer, Talkskifer, Vegsteen, Lerskifer (4), Kaolin, Sandsteen (21), Kulskifer, Kalksteen (12), Dolomit (2), Gips, Anhydrit, Stensalt, Poleerskifer, Tripel. — En Haardhedsskala i Kasse.

Desuden har Samlingen været underkastet det fornødne Gjennemsyn.

---

3. Den physiske Samling

er siden Afslutningen af den i Programmet for 1870 meddelte Tillægsliste bleven forøget med følgende Gjenstande:

6 Bunsen'ske Elementer. — Et thermoelektrisk Apparat (kjøbt paa Wienerudstillingen), hvormed der kan adskilles Vand samt frembringes stærke magnetiske Virkninger og Inductionsstrømme. — En Del chemiske Stoffer med tilhørende Glas. — To Wolff'ske Flasker og et Par Kolber samt en Del Glasrør. — En Blikkasse med tilhørende Bro til at opfange Luftarter. — En Klemme paa Jernfod. — En Del Reagensglas med Stativ. — Et Blærerør. — En Spirituslampe.

VI. Regnskabsvæsenet.

(De vedføiede Poster henvise til det lærde Skolevæsens Budget.)

A. Skolekassens Regnskab.

Post.	Indtægt.		Rd.	ß
1.	Jordebogsindtægter for 1873:			
	a. Arvefæsteafgift. Intet.			
	b. Tiendeindtægter.	5059 Rd. 6 ß		
	c. Indtægter af Kirker og Præstekald	1502 — 20 -		
	d. Jordskyld	22 — 85 -		
		6584 Rd. 15 ß		
	Deri afgaaer:			
	Skatter af Tiender m. v.	90 — 8 -		
		Overskud . . .	6494	7
3.	Renter af Skolens Kapitalformue.		519	„
4a.	Skolecontingenter m. m.			
	a. Skolepenge	10,048 Rd. 24 ß		
	b. Indskrivningspenge	20 — „ -		
	c. Gebyr for Testimonier	90 — „ -		
			10,158	24
8.	Forskjellige ubestemte og extraordinære Indtægter		„	„
	Hertil kommer:			
A.	Decisionsposters Berigtigelse for 1872—73 . . .		24	„
		Summa Indtægt. . .	17,195	31
	Udgift.			
2a.	Lønninger til de faste Lærere		11,842	„
	b. Honorar for Inspection og Tilsyn med Samlingerne		450	„
	c. Pedellens Løn		222	„
	d. Personlige Tillæg til Lærerne som Godtgjørelse for Tab af Andel i Skolepengene.		940	„
3.	Til Lærere uden fast Ansættelse og til Timeundervisning		1511	6
5a.	Biblioteket, foruden Renten 43 Rd. af den samme tilhørende Kapital, stor 1075 Rd.	155 Rd. 32 ß		
	b. Den naturhistoriske Samling . . .	130 — 5 -		
	c. Den physiske Samling	78 — 39 -		
			363	76
		Lateris . . .	15,328	82

Post.		Rd.	ß
Transp. . .		15,328	82
6a. Bygningsudgifter:			
1. Til aarlige Vedligeholdelsesarbeider.		549	93
2. Istandsættelser.		428	22
b. Leieudgifter for Skolelokaler		80	„
c. Inventariets Vedligeholdelse		688	17
7a. Brændselsfornødenheder	604 Rd. 16 ß		
b. Belysning	32 — „ -		
		636	16
8. Skatter og Afgifter (udenfor Jordebogsvæsenet) .		25	38
9. Regnskabsføringen.		360	„
13. Forskjellige løbende og extraordinære Udgifter:			
b. Rengjøring	258 Rd. 82. ß		
c. Porto, Protokoller, Skrivematerialier og Afskrivning.	164 — 9 -		
d. Programmer og Skoleheitideligheder.	281 — 15 -		
e. Andre Udgifter	11 — 79 -		
		715	89
14. Til Undervisning i Skydevaabens Brug		„	„
Summa Udgift . . .		18,812	69
Naar hermed sammenholdes Indtægtssummen. . .		17,195	31
fremkommer en Merudgift for 1873—74 af. . .		1,617	38
Men da Skolen har modtaget et Tilskud af den almindelige Skolefond af		700	„
bliver der en Kapital-Formindskelse af		917	38

Balance-Konto den 31te Marts 1874.

Skolen eier:

1. Kongelige 4 pCt.s Obligationer (Indskrivningsbevis)	8000	„
2. Prioritetsobligationer	6050	„
3. Kontant Kassebeholdning	324	60
4. Deponerede Effekter (af Famulus quæsturæ) . . .	1500	„
Summa . . .	15,874	60

		Rd.	ß
Skolen skylder:			
1. Beholdning af indeholdte Beløb til Dækning af Præmier		148	95
2. Stipendiefondens kontante Beholdning		67	20
3. Deponerede Effekter (af Famulus quæsturæ)		1500	„
Saldo: Kapitalformue den 31te Marts 1874:			
rentebærende	14,050 Rd. „ ß		
ikke rentebærende	108 — 41 -		
		14,158	41
Balance		15,874	60

B. Stipendiefondens Regnskab.

Fonden eiede den 31te Marts 1873:			
Kapital		19,300	„
Kontant Beholdning		16	8
		19,316	8
(Herunder var indbefattet 22 Disciples indestaaende Oplag, ialt 385 Rd.).			
Indtægten i 1873—74 har været:			
Renter af Fondens Kapital	772 Rd. „ ß		
do. af Bartholins Legat	4 — 12 -		
		776	12
Fra Odense Kathedralskole modtaget Stipendium for en til Metropolitanskolen overført Discipel		37	48
		20,129	68
Udgiften derimod:			
Udbetalte Oplag og Stipendier		762	48
Fonden eier den 31te Marts 1874		19,367	20
nemlig:			
Kapital: I Indskrivningsbevis	16,800 Rd. „ ß		
Do. (Meyers Legat)	2,500 — „ -		
	19,300 Rd. „ ß		
Kontant Beholdning	67 — 20 -		
		19,367	20
(Under Kapitalen er nu indbefattet 24 Disciples indestaaende Oplag, ialt 412 Rd. 48 Sk.)			

Skolens Beneficier ere i indeværende Aar med Ministeriets Approbation saaledes fordelte:

A. Fri Undervisning: a. som ordentlige Gratister 1. T. A. Juhl, 2. V. E. S. Henningsen, 3. J. C. V. Rievers, 4. V. C. Bernth, 5. K. A. Tulinius; b. som extraordinaire Gratister 1. H. Hammershaimb, 2. J. Hammershaimb, 3. E. F. Bergmann.

B. Undervisning imod nedsat Betaling i Forbindelse med mellemste Stipendium: 1. L. C. B. Sveistrup, 2. A. C. J. Bornemann, 3. C. A. G. A. Sandberg.

C. Undervisning imod nedsat Betaling i Forbindelse med laveste Stipendium: S. E. L. S. Høyer.

D. Højeste Stipendium: 1. C. F. L. Holmer, 2. J. H. T. Gad, 3. F. A. O. Stilhoff, 4. H. E. Barner.

E. Mellemste Stipendium: 1. R. Blom, 2. J. F. Dahl, 3. J. H. M. Haase, 4. Q. L. Nielsen, 5. J. C. J. Müller, 6. J. T. Krag, 7. C. V. M. Madsen, 8. H. V. Kramp, 9. E. F. Kinzi, 10. C. P. Gammelgaard.

F. Laveste Stipendium: 1. H. C. A. Glud, 2. A. S. Ørsted, 3. A. Holmer, 4. J. L. Myhre, 5. J. P. Traustedt.

Det Klarupske Legat, 8 Rd. halvaarlig for hver Stipendiat, har for sidste Halvaar 1873 og første Halvaar 1874 af Directionen for de Klarupske Stiftelser været tillagt efternævnte 6 Disciple: J. C. V. Rievers af 7de Kl. A, L. K. B. Sveistrup, J. H. T. Gad, C. J. B. Hagen og F. A. O. Stilhoff af 5te Kl., C. V. M. Madsen af 2den Kl.

Det Bornemann-Lassonske Legat, 10 Rd. aarlig, er for indeværende Aar af Legatets Eforus, Kammerherre, Baron Juel-Rysensteen, overensstemmende med Rectors Forslag tillagt Discipel af 7de Kl. A T. A. Juhl.

VII. Særskilte Meddelelser.

1. Circulaire fra Ministeriet af 3die Juni 1873.

Efterat Skoleaaret ved de lærde Skoler ifølge Bekjendtgjørelse af 9de August 1871 er omlagt saaledes, at det nye Aar begynder den 15de August, og Skolepengene, ifølge Bekjendtgjørelse af 22de August 1872, ere bestemte til et høiere Beløb for Skolernes to øverste end for de øvrige Klasser, fastsættes herved som Regel, der skal gjælde fra 1ste Juli d. A., at Skolepengene for Juli Kvartal skulle opkræves i to Dele, nemlig ved Kvartalets Begyndelse, for Tiden fra 1ste Juli til 14de August med det Beløb, de udgjøre i det løbende Skoleaar, og ved Skoleaarets Begyndelse for Tiden fra 15de August til 30te September med det Beløb, som de ville andrage i det nye Skoleaar.

Denne Regel bliver ogsaa at tage til Følge for de ved Skoleaarets Begyndelse optagne nye Disciple, for hvis Vedkommende saaledes den i Ministeriets Circulairskrivelse af 27de Juni 1851 givne særlige Bestemmelse om Skolepengenes Erlæggelse den 1ste September og forud for 4 Maaneder bortfalder.

Af de Disciple, der efter fuldendt Afgangsexamen for studerende eller Realdisciple eller efter Udfaldet af Hovedexamen forlade Skolen i Juli Maaned, bliver der — i Henhold til de derom givne særlige Bestemmelser i Ministeriets Circulairskrivelser af 10de October 1853 og 18de October 1858 — fremdeles, ligesom hidtil, kun at erlægge Skolepenge for Juli Maaned. Naar i noget af disse Tilfælde en Discipel har betalende Brødre i Skolen, vil den Forhøielse af den modererede Betaling for Brø-

drene, der bliver en Følge af Disciplens Udtrædelse, og som efter Ministeriets Circulairskrivelse af 10de October 1858 først indtraadte fra 1ste October, for Eftertiden være at regne fra Skoleaarets Begyndelse den 15de August.

Hvilket herved tjenstligst meldes Hr. Professoren til Efterretning og videre Foranstaltning.

---

2. Skrivelse fra Ministeriet til Rector for en lærd Skole af 13de Juni 1873.

I Svar paa Hr. Rectorens Forespørgsel i behagelig Skrivelse af 9de d. M., om en Privatist kan indstille sig til Skolens ny 4de Klasses Aarsexamen, ikke for efter bestaaet Examen at optages i Skolens 5te Klasse, men for at meddeles Testimonium, der sikrer ham samme Rettigheder som bestaaet Realafgangsexamen af høiere Grad, skal Ministeriet herved tilbagemelde, at Skolens Forpligtelser ligeoverfor Privatister ikke udstrække sig til Prøve i andre Fag end dem, der ophøre enten for den sproglig-historiske eller den mathematisk-naturvidenskabelige Retning, eller i det vistnok meget sjeldne Tilfælde, at en Privatist ved at have læst Græsk og Naturlære samt at have Øvelse i geometrisk Tegning maatte ville stille sig til Prøve i begge Retninger, da for de Fag, som afsluttes i begge Retninger. Den i Skrivelsen omhandlede Kandidat maa derfor indstille sig til almindelig Forberedelsesexamen ved Universitetet.

3. Skrivelse fra Ministeriet til Rector for en lærd Skole af 22de August 1873.

Idet Ministeriet i Anledning af Hr. Rectorens Forespørgsel i behagelig Skrivelse af 30te Juni d. A. herved tilbagemelder, at den Privatist, der indstiller sig til 4de Klasses Hovedexamen paa den sproglig-historiske Side, ikke har at underkaste sig nogen Prøve i latinsk Stil, skal Ministeriet tilføje, at det forudsættes, at Skolerne under Prøven i Latin ved Afgangsexamen saavel ved Privatister som ved deres egne Disciple gjennem mundtlige

Spørgsmaal forsikre sig om, at Vedkommende have en saadan virkelig Kundskab om de grammatiske, navnlig ogsaa de syntaktiske Regler, at de kunne anvende dem paa bestemte Exempler og udtrykke Reglerne i Exempler.

---

4. Bekjendtgjørelse fra Ministeriet af 29de August 1873 om Afholdelse sidste Gang af Afgangsexamen for Studerende og den samme forudgaaende præliminære Prøve efter den gamle Form.

Da det af forskjellige til Ministeriet indkomne Sager fremgaar, at der hersker Tvivl om Afholdelsen af Afgangsexamen for Studerende og den tilsvarende Adgangsexamen til Universitetet saavelsom den samme forudgaaende præliminære Prøve ved Overgangen fra Undervisningsplanen i Henhold til Bekjendtgjørelse af 13de Mai 1850 sammenholdt med Bekjendtgjørelse af 30te November 1864 til Undervisningsplanen efter Lov af 1ste April 1871, bringes herved til almindelig Kundskab:

at den præliminære Prøve vil for Privatister blive afholdt efter den gamle Form endnu i Sommeren 1874 og for dem, som samtidig ville underkaste sig denne og den endelige Prøve, i 1875, men at den ikke særlig kan tages i 1875 eller senere,

at Afgangsexamen og den tilsvarende Adgangsexamen til Universitetet vil ligeledes for Privatister blive afholdt sidste Gang efter den gamle Form i Sommeren 1875, og

at derefter alene eventuelt i Januar 1876 vil blive afholdt en extraordinær Examen i denne Form for dem, som med behørig Attest godtgjøre at have havt Sygdomsforfald om Sommeren.

---

5. Circulaire af 29de August 1873 til samtlige Rectorer ved de offentlige lærde Skoler og Bestyrere af private Skoler, som have erholdt Ret til at afholde Afgangsexamen for Studerende.

Til behagelig Efterretning og fornøden Iagttagelse meddeles herved Følgende:

Naar en Discipel i 4de Klasse i en af Landets offentlige lærde Skoler saavelsom i de private Skoler, der have erholdt

Tilladelse til at afholde Afgangsexamen for Studerende, med behørig Lægeattest, som i hvert enkelt Tilfælde bliver at indsende til Ministeriet, godtgjør Sygdomsforfald under 4de Klasses Hovedexamen, overlades det til Skolen ved en senere extraordinær Examen at afgjøre Opflyttelsesspørgsmaalet under Iagttagelse af de herfor gjældende Regler.

Denne Prøve bliver at afholde ved Skolen umiddelbart efter Skoleaarets Begyndelse og senest inden hvert Aars 14de September.

Indtræder Sygdommen efter Tilendebringelsen af den skriftlige Prøve, censureres de af den Paagjældende ved denne leverede Udarbejdelser i Forbindelse med de øvrige, og han underkaster sig da alene den mundtlige Prøve.

Er Sygdommee indtraadt før den skriftlige Prøve, giver Skolen selv Opgaverne til den extraordinære Examen.

Ved den mundtlige Prøve, der afholdes ganske efter Reglerne for den ordinære Fxamen, have Bestyrerne af private Skoler forud at træffe fornøden Aftale med de Mænd, der ved Hovedexamen have af Ministeriet været opfordrede til at kontrollere denne, om Tiden for den extraordinære Examens Afholdelse.

For Privatisters Vedkommende bliver der at forholde paa samme Maade for de Fag, disse have at underkaste sig.

Schema

over Examinationens Gang ved de offentlige Examiner i Metropolitanskolen i 1874.

A. Afgangsexamen.

(Den 15de, 16de og 17de Juni og fra 1ste til 10de Juli.)

VII A er under hele den mundtlige Afgangsexamen delt i to Partier, α og β, saaledes:

VII. A. α. 1. Juhl. 2. Rievers. 3. Wolfhagen. 4. Nielsen. 5. Holmer.

VII. A. β. 1. Henningsen. 2. Hammershaimb. 3. Restorff. 4. Garde.

I. Skriftlig Examen.

Mandagen den 15de Juni.

8—12. Latinsk Version.	4—8. Arithmetik.

Tirsdagen den 16de Juni.

8—12. Dansk Stil I (fri Opgave).	4—8. Latinsk Stil.

Onsdagen den 17de Juni.

8—12. Geometri.	4—8. Dansk Stil II (bunden Opgave).

II. Mundtlig Examen.

Examen afholdes i V Klasses Læsestue.

Onsdagen den 1ste Juli.

8—10½. α. Latin. | 5—7½. β. Naturlære.

Torsdagen den 2den Juli.

8—10½. β. Latin. | 5—7½. α. Naturlære.

Mandagen den 6te Juli.

8—10½. β. Mathematik. | 5—7½. α. Græsk.

Tirsdagen den 7de Juli.

8—10½. α. Mathematik. | 5—7½. β. Græsk.

Torsdagen den 9de Juli.

8—10½. α. Historie. | 5—7½. β. Historie.

Fredagen den 10de Juli.

8—9. Hebraisk.

B. Hovedexamen.

(Den 15de, 16de, 17de, 29de og 30te Juni samt fra 1ste til 10de Juli.)

Under den mundtlige Examen ere efternævnte Klasser ved de forskjellige Examinationer delte saaledes:

V F. α. 1. Svejstrup. 2. Bornemann. 3. F. Lund. 4. Hagen. 5. Benzon. 6. Hornemann. 7. Stilhoff. 8. Blom. 9. Ernst. 10. Jørgensen. 11. Evers. 12. A. Lund.

V F. β. 1. Gad. 2. Gram. 3. Bernth. 4. Barner. 5. Volqvartz. 6. Djørup. 7. Schultz. 8. Wøldike. 9. Dahl. 10. Jansen. 11. Ussing. 12. Scherfig.

V S. α. 1. Svejstrup. 2. Bornemann. 3. F. Lund. 4. Hagen. 5. Volqvartz. 6. Djørup. 7. Blom. 8. Dahl. 9. Jansen. 10. Ussing.

V S. β. 1. Gad. 2. Gram. 3. Bernth. 4. Benzon. 5. Hornemann. 6. Schultz. 7. Wøldike. 8. Jørgensen. 9. Evers.

V M. 1. Barner. 2. Stilhoff. 3. Ernst. 4. A. Lund. 5. Scherfig.

IV F. α. 1. Sandberg. 2. Lunddahl. 3. Thomsen. 4. C. Castenskjold. 5. Starcke. 6. A. Castenskjold. 7. Lund.

IV F. β. 1. Lehmann. 2. Begtrup. 3. Bergh. 4. Rosenvinge. 5. Buntzen. 6. Glud. 7. Schou.

IV S. 1. Sandberg. 2. Lunddahl. 3. Begtrup. 4. Bergh. 5. C. Castenskjold. 6. Starcke. 7. Buntzen. 8. Glud. 9. Lund.

IV M. 1. Lehmann. 2. Thomsen. 3. Rosenvinge. 4. A. Castenskjold. 5. Schou.

III F. α. 1. Haase. 2. Schmidt. 3. Liebe. 4. Bølling. 5. Raaschou. 6. Ørsted. 7. Eibe. 8. Ryder. 9. Hammershaimb. 10. Krag. 11. Levy.

III F. β. 1. Drackmann. 2. Ahlberg. 3. Nielsen. 4. Meldahl. 5. Wolff. 6. Müller. 7. Bille-Top. 8. Castella. 9. Lund. 10. Kauffmann. 11. Norrie.

III S. α. 1. Haase. 2. Schmidt. 3. Liebe. 4. Bølling. 5. Ørsted. 6. Eibe. 7. Ryder. 8. Krag. 9. Levy.

III S. β. 1. Drackmann. 2. Ahlberg. 3. Nielsen. 4. Wolff. 5. Bille-Top. 6. Castella. 7. Kauffmann. 8. Norrie.

III M. 1. Meldahl. 2. Raaschou. 3. Müller. 4. Hammershaimb. 5. Lund.

II α. 1. Ravn. 2. Blume. 3. Clausen. 4. Lehmann. 5. Braag. 6. Djørup. 7. Tutein. 8. Sporon. 9. Schou. 10. Hansen. 11. Ulrich. 12. Scherfig.

II β. 1. Madsen. 2. Christiansen. 3. Kramp. 4. Holmer. 5. Nielsen. 6. Myhre. 7. Thomsen. 8. Søderberg. 9. Engelhardt. 10. O. Holck. 11. J. Holck.

I A. α. 1. Krüger. 2. Høyer. 3. Duus. 4. Vedel. 5. J. Gottschalck. 6. Raaschou. 7. Koppel. 8. Harboe. 9. Kinzi. 10. Thorkelin. 11. Stein. 12. Ravn. 13. Ulrik. 14 Jacobsen.

I A. β. 1. Leuning. 2. Bergmann. 3. Trier. 4. Braag. 5. Tulinius. 6. Carøe. 7. Rosenvinge. 8. Hertel. 9. Rubow. 10. Wroblewsky. 11. Lorck. 12. Traustedt. 13. Richter.

I B. α. 1. Scharff. 2. Svejstrup. 3. Rosenløv. 4. Olrik. 5. Jøhncke. 6. Frisch. 7. Hammerich. 8. Sass. 9. Herholdt. 10. Bruun. 11. Bille. 12. Schack.

I B. β. 1. Gammelgaard. 2. Tutein. 3. Been. 4. Haxthausen. 5. Knudsen. 6. Salomon. 7. Lehmann. 8. Schou. 9. Hansen. 10. Faber. 11. Tvermoes.

I. Skriftlig Examen.

Mandagen den 15de Juni.

8—12. IV. F. Dansk Stil. | 4—8. IV. F. Geometri.

Tirsdagen den 16de Juni.

8—12. IV. F. Arithmetik. | 4—8. IV. F. Latinsk Stil.

Mandagen den 29de Juni.

8—12. V. F.
8—11. III. F. II.
8—10½. I. A. I. B.
} Dansk Stil.
1—4. V. F. Fransk Stil.
1—4. III. F. II. Latinsk Version.
1—3½. I. A. I. B. Tydsk Version.

Tirsdagen den 30te Juni.

8—12. I. A. I. B. Latinsk Stil og Version.
8—11½. V. S. Latinsk Version.

8—11. V. M. Arithmetik.
8—11. III. F. Latinsk Stil.
S—10½. II. Latinsk Stil.
1—4. V. M. Geometri.
1—4. III. F. Mathematik.
1—3½. II. Mathematik.

II. Mundtlig Examen.

Onsdagen den 1ste Juli.

VII. Klasse A's Læsestue.

8—10. V. F. α. Fransk.
10—12. V. F. β. Historie.
12—3. I. A. β. Mathematik.
6—7½. I. B. β. Religion.

I. Klasse B's Læsestue.

8—10. I. B. α. Tydsk.
10—12. IV. F. α. Naturhist.
6—8. IV. F. β. Naturhisorie.

V. Klasses Læsestue.

10½—12½. II. α. Tydsk.
12½—3. II. β. Latin.

III. Klasses Læsestue.

8—11. I. A. α. Mathematik.
1½—3. III. F. α. Religion.
5½—8. III. F. β. Latin.

Torsdagen den 2den Juli.

VII. Klasse A's Læsestue.

8—10. V. F. α. Historie.
10—12. V. F. β. Fransk.
6—7½. I. A. α. Religion.

I. Klasse B's Læsestue.

8—10. I. A. β. Tydsk.
12—3. IV. F. Tydsk.

V. Klasses Læsestue.

12½—3. II. α. Latin.

III. Klasses Læsestue.

8—11. I. B. α. Mathematik.
1½—3. III. F. β. Religion.
5—7½. III. F. α. Latin.

Fredagen den 3die Juli.

VII. Klasse A's Læsestue.

8—10½. V. S. β. Latin.
1—3. V. S. α. Græsk.
6—8. I. A. α. Historie.

I. Klasse B's Læsestue.

8—11. IV. F. Fransk.
11½—1. I. B. α. Religion.
1—3. I. A. α. Dansk.
5—7. I. A. β. Dansk.

V. Klasses Læsestue.

8—10. II. α. Historie.
10½—12½. II. β. Historie.
1—3. I. A. β. Geografi.
5—7. I. B. β. Tydsk.

III Klasses Læsestue.

10—12. III. F. β. Naturhist.
12—1. III. M. Naturlære.
5—7. III. F. α. Naturhist.

Løverdagen den 4de Juli.

VII Klasse A's Læsestue.

8—9½. V. M. Naturlære.
12—3. I. B. β. Mathematik.

I. Klasse B's Læsestue.

8—10½. I. A. α. Latin.
11—1. I. B. α. Fransk.
1—3. I. A. β. Historie.
5—8. IV. F. Historie.

V. Klasses Læsestue.

8—9½. II. α. Religion.
1—3. II. β. Geografi.
5½—8. I. B. β. Latin.

III. Klasses Læsestue.

8—10. III. F. β. Historie.
10—12. III. F. α. Tydsk.
5—7. III. F. β. Geografi.

Mandagen den 6te Juli.

VII. Klasse A's Læsestue.

8—10. I. A. α. Tydsk.
10—12½. V. S. α. Latin.
1—3. I. B. β. Naturhistorie.
5—7. V. S. β. Naturlære.

I. Klasse B's Læsestue.

8—10. IV. S. Græsk.
10—11½. II. β. Religion.
2—3. IV. M. Naturlære.
6—7½. I. A. β. Religion.

V. Klasses Læsestue.

11—2. II. α. Mathematik.

III. Klasses Læsestue.

8—10. I. B. α. Dansk.
10—12. III. F. α. Fransk.
1—3. III. F. β. Fransk.
5—7. III. F. α. Geografi.

Tirsdagen den 7de Juli.

VII. Klasse A's Læsestue.

8—10. I. A. α. Naturhist.
10—12. I. A. β. Fransk.
1—2½. V. M. Mathematik.
5—8. II. β. Mathematik.

I. Klasse B's Læsestue.

8—10. IV. F. β. Latin.
10½-12½. I. B. α. Naturhist.
1½—3. IV. F. α. Geografi.
5—7. I. B. β. Dansk.

III. Klasses Læsestue.

8—10. III. F. β. Tydsk.
10—11½. III. S. α. Græsk.
5—7. II. α. Geografi.

Onsdagen den 8de Juli.

VII. Klasse A's Læsestue.

10—12. I. B. α. Historie.
1—3. V. S. β. Græsk.
5—7. V. S. α. Naturlære.

I. Klasse B's Læsestue.

8—10 IV. F. α. Latin.
11—2. IV. F. β. Mathematik.
5—7½. I. B. α. Latin.

III. Klasses Læsestue.

8—10. III. F. α. Historie.
10—11½. III. S. β. Græsk.
1—3. I. B. β. Historie.
5—7. I. A. α. Geografi.

V. Klasses Læsestue.

8—10. II. α. Fransk.
1—3. I. A. β. Naturhistorie.
5—7. I. B. β. Fransk.

Torsdagen den 9de Juli.

VII. Klasse A's Læsestue.

8—10. V. F. β. Engelsk.
10—12. II. β. Fransk
1—3. I. A. α. Fransk.
5—7. V. F. α. Engelsk.

I. Klasse B's Læsestue.

8—11. IV. F. α. Mathematik.
11—12½. IV. F. β. Geografi.
5—7½. I. A. β. Latin.

III. Klasses Læsestue.

8—10. II. α. Naturhistorie.
1—3. I. B. α. Geografi.
5—7½. III. F. α. Mathematik.

Fredagen den 10de Juli.

VII. Klasse A's Læsestue.

8—9½. V. F. β. Oldnordisk.
9½—11. V. F. α. Oldnordisk.

I. Klasse B's Læsestue.

8—10. I. B. β. Geografi.

III. Klasses Læsestue.

8—10½. III. F. β. Mathematik.

Løverdagen den 11te Juli, Kl. 12, afholdes Lærermøde i Anledning af Censuren.

Mandagen den 13de Juli, Kl. 8 Form., prøves de til Optagelse i Skolen anmeldte Disciple.

Tirsdagen den 14de Juli, Kl. 1, bekjendtgjøres Prøvernes Udfald, hvorefter Sommerferien tager sin Begyndelse.

Mandagen den 17de August begynder Undervisningen i det nye Skoleaar.

Til at overvære de mundtlige Prøver og Bekjendtgjørelsen af Prøvernes Udfald indbydes herved Diciplenes Forældre og Foresatte samt Enhver, som interesserer sig for Skolens Virksomhed.

Metropolitanskolen i Juni 1874.

F. Birch.